

Bijlagendocument Landschapsplan Staphorst

Gemeente Staphorst

14 april 2011

gemeente Staphorst

Nieuwland

---

colofon

---

opdrachtgever

Gemeente Staphorst
Afdeling Openbare Werken
Binnenweg 26
Postbus 2, 7950 AA Staphorst

telefoon: +31.(0)522.467.400
fax: +31.(0)522.467.500
www.staphorst.nl

Contactpersoon: Bob Boer

---

opdrachtnemer

Nieuwland Advies
Haagsteeg 4
Postbus 522, 6700 AM Wageningen

telefoon: +31.(0)317.467.246
fax: +31.(0)317.467.200
e-mail: advies@nieuwland.nl
www.nieuwlandadvies.nl

adviseurs:

ing. Maarten Scherrenburg
ir. Tony Hengstmengel
drs. Govert Jansen
ing. Corrie de Jonge

---

vormgeving

NL Landschapsarchitecten, onderdeel van Nieuwland Advies

---

copyright

8224 SOL © 2011 Nieuwland Advies, Wageningen

Niets uit deze uitgave mag worden veeelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm of welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteur(s).

Deze uitgave is met de grootste zorgvuldigheid opgesteld. Noch de makers, noch de uitgever stellen zich echter aansprakelijk voor eventuele schade als gevolg van eventuele onjuistheden en/of onvolkomenheden in deze uitgave.

INHOUD

---

bijlage A: Landschappelijke opbouw en kwaliteiten	5
bijlage B: Beleid en ontwikkelingen	23
bijlage C: Inventarisatie landschapselementen	37
bijlage D: Subsidiebronnen	41
bijlage E: Verklarende woordenlijst	47
bijlage F: Literatuur en bronnen	51
bijlage G: Deelnemers projectgroep en klankbordgroep	53

LANDSCHAPPELIJKE OPBOUW EN KWALITEITEN

Het huidige landschap van de gemeente Staphorst is het resultaat van een continue wisselwerking tussen natuurlijke processen en menselijke ingrepen, waarbij de laatste steeds nadrukkelijker van invloed is geworden. Het plangebied heeft een bijzondere ligging, op de overgang van veen naar zand.

De ondergrond

In grote lijnen bestaat de ondergrond van het plangebied uit vier verschillende bodemkundige landschappen, namelijk het rivierengebied, het laagveengebied, het dekzandgebied en het Reestdal. Deze landschappen zijn gerelateerd aan het reliëf. Het maaiveld loopt licht af van oost naar west.

Het laagveengebied ligt voor het grootste deel net onder NAP (tot -0,5 m). Er zijn hier veel watergangen vanwege de laaggelegen slecht doorlatende veengronden. Er is nagenoeg geen reliëf. Op enkele plaatsen is turf gewonnen. Verlande petgaten (trekgaten), bijvoorbeeld in de Olde Maten, zijn hier nog sporen van.

Langs het Zwarte Water en Meppelerdiep is klei op het veen afgezet. Bijzondere elementen in dit rivierengebied zijn de rivierduinen. Het gehucht Hamingen ligt op zo'n rivierduin.

Het oostelijk deel van het plangebied ligt hoger, tot meer dan +3,5 m NAP, en kent een groter reliëf. Hier is door de wind dekzand afgezet. Om de vruchtbaarheid van de bodem te vergroten is het dekzandgebied bemest en ligt er een dun humusdek.

De Vledder en Leijer Hooilanden vormen een uitblazingskom; een door de wind uitgeblazen paraboolvormige laagte uit het begin van het Holoceen (ca. 10.000 jaar geleden). Door plantengroei heeft zich een laag veengrond gevormd. Langs de rand van dit gebied ligt het stuifduingebied van de Witte Bergen, gevormd in de ijstijd en later doordat het oostelijker gelegen dekzandplateau na intensieve begrazing weer was gaan stuiven. Verschillende bodemsoorten liggen hier nu door elkaar.

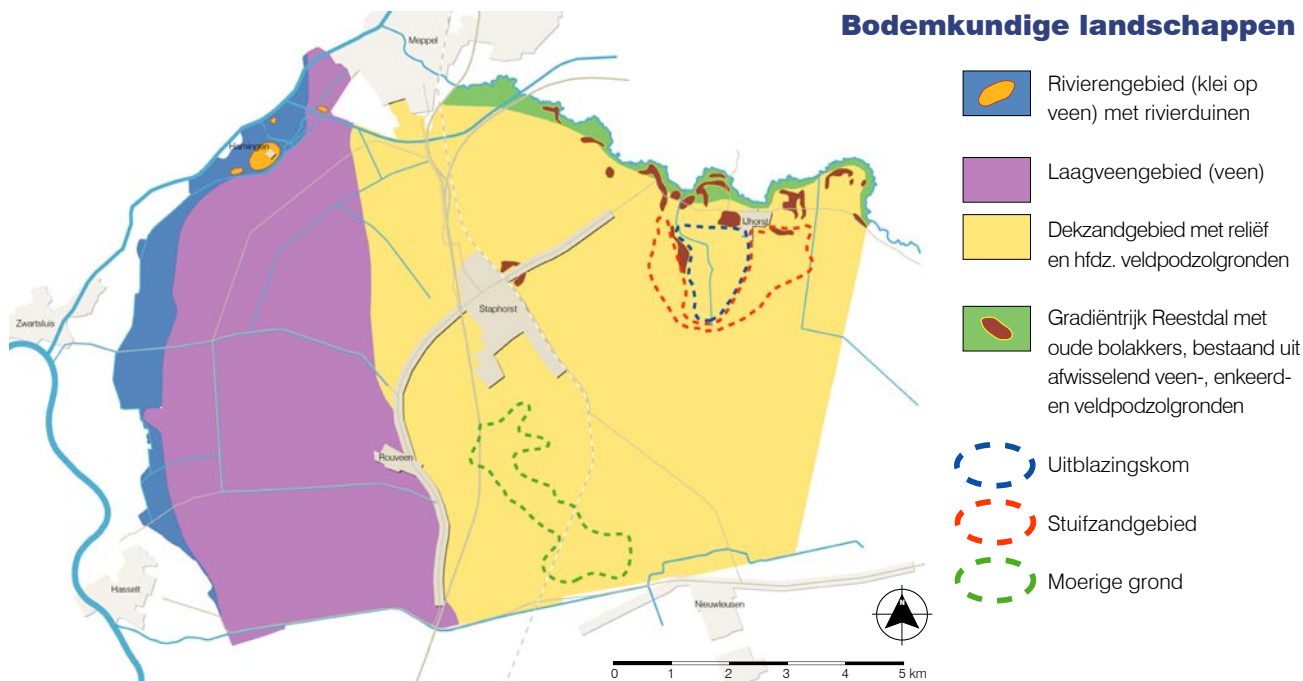
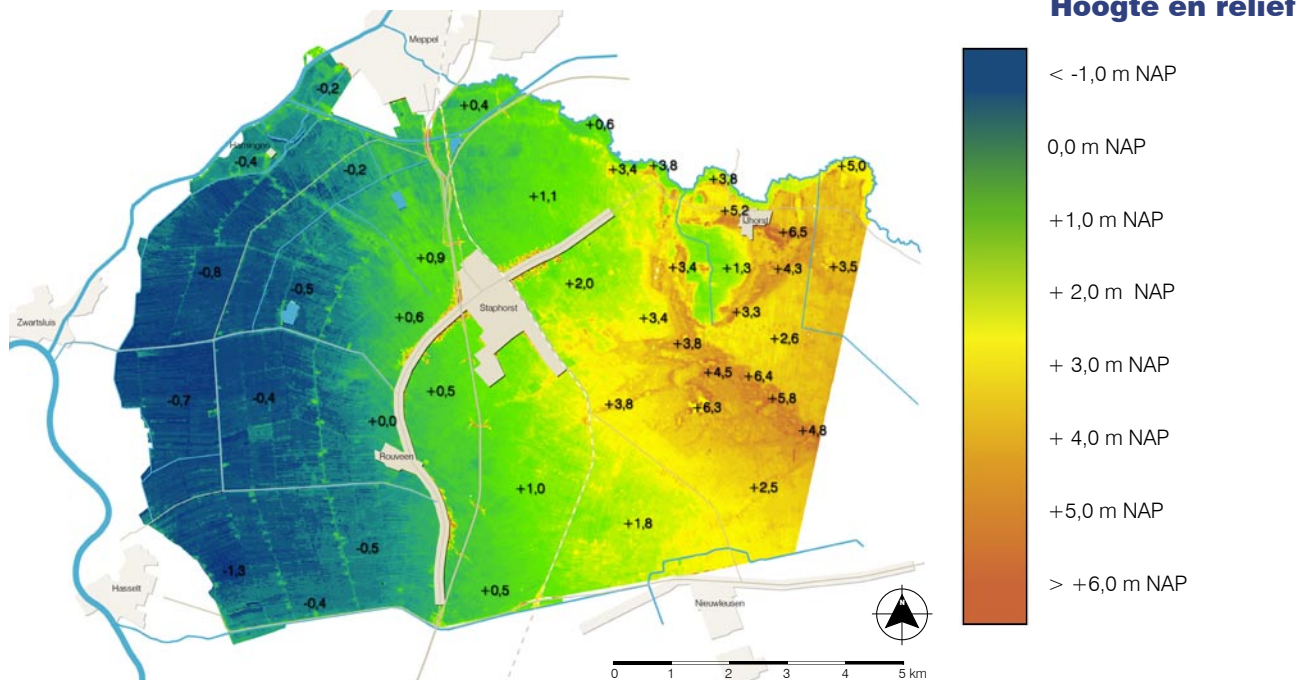
Langs de Reest komen opvallende hoogteverschillen voor en wisselen veen en zandgronden elkaar af. Met name aan de randen van het Reestdal komen (dekzand)ruggen voor. Op deze beekduinen en dekzandopduikingen liggen plaatselijk oude bolakkers (eenmansessen) met dikke eerdgronden.

Waterhuishouding en grondgebruik

De grondwaterstand hangt nauw samen met het reliëf en de bodemkundige landschapstypen. Het grondwater stroomt af in westelijke richting. Het hele westelijke gebied is kwelgebied en het grondwaterpeil wordt hoog gehouden om oxidatie en inklink van de veengrond af te remmen. In het westen liggen dan ook moerasgebieden en natte, natuurlijke graslanden, zoals de Olde Maten en Veerslootlanden. In samenhang met deze "natuurlijke" omstandigheden zijn de landbouwgronden voornamelijk als weidegrond in gebruik.

Het boerderijlint van Staphorst en Rouveen ligt op de overgang van laag naar hoog. Beide dorpen zijn hiermee typische veenrandnederzettingen. Ten westen van het bebouwingslint domineert grasland op de lagere gronden en ten oosten, op de hogere gronden, is meer akkerbouw aanwezig. Ook komt er in het oostelijk deel her en der boomteelt voor.

De meest reliëfrijke delen van het dekzandgebied zijn bebost. Op het stuifzand van de Witte Bergen is vanaf 1900 deels een natuurlijk bos ontstaan maar is ook bos aangeplant om verstuiving tegen te gaan. Het Staphorster Bos is aangeplant in de jaren '30-'40 van de vorige eeuw en een typisch ontginningsbos op voormalige heidegrond met houtproductie als hoofddoel. Verspreid in het bos liggen enclaves van heidevelden en vennen. Dankzij het goeddoorlatende dekzand treedt wegzijging op.

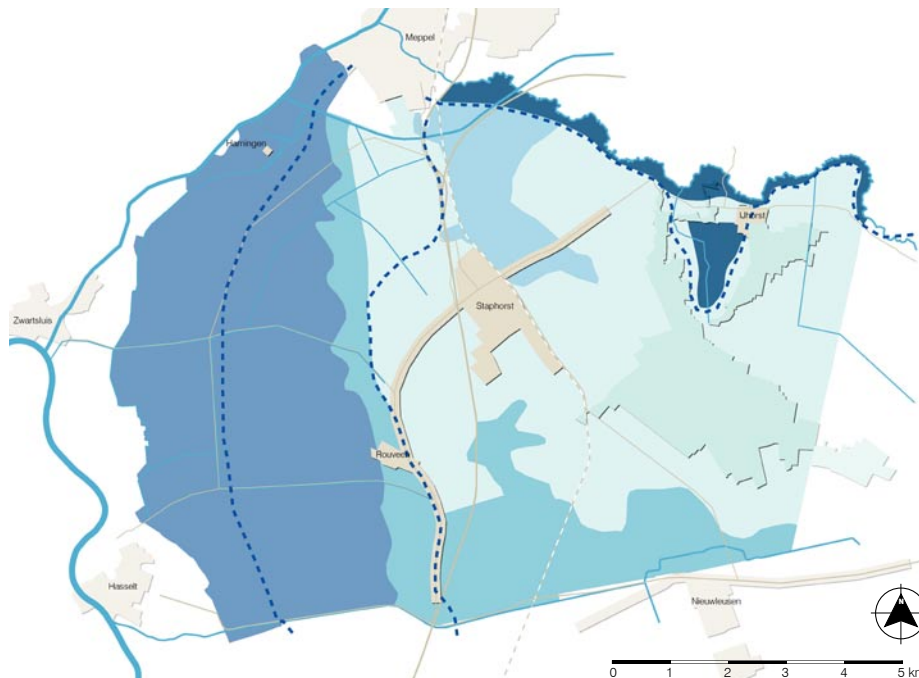

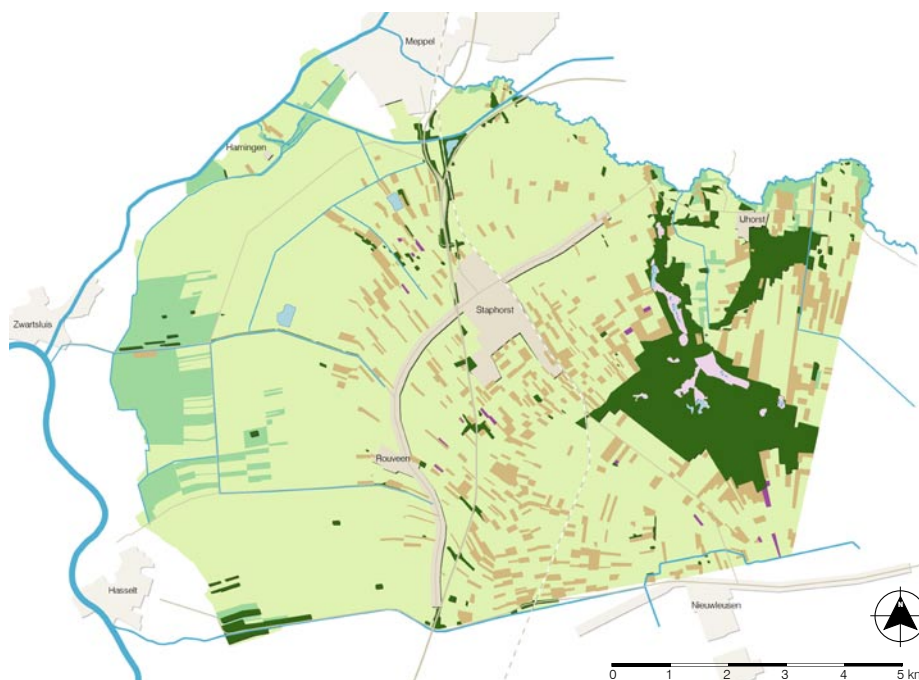
Grondwater

GWT	GHG (cm -mv)	GLG (cm -mv)
I	<20	<50
II	<40	50-80
II*	25-40	50-80
III	<40	80-120
IV	>40	80-120
IV*	25-40	80-120
V	<40	>120
V*	25-40	>120
VI	40-80	>120
VII	>80	(>160)
VII*	>140	(>160)

Grondgebruik

Het Reestdal is uniek in zijn soort. Direct langs de Reest zijn de gronden zeer nat en komt natuur voor in de vorm van moeras en natuurlijk grasland. Er heerst een grotendeels natuurlijke kwelsituatie. Verderaf bevindt zich een mozaïek van afwisselend akkerbouwpercelen (bolakkers) en graslanden.

Ook de Vledder en Leijer Hooilanden kennen een zeer hoge grondwaterstand, en er treedt kwel vanuit de iets hoger gelegen Witte Bergen op. Direct langs de Streitenvaart (ook wel Vledder) liggen ook natte natuurlijke graslanden.

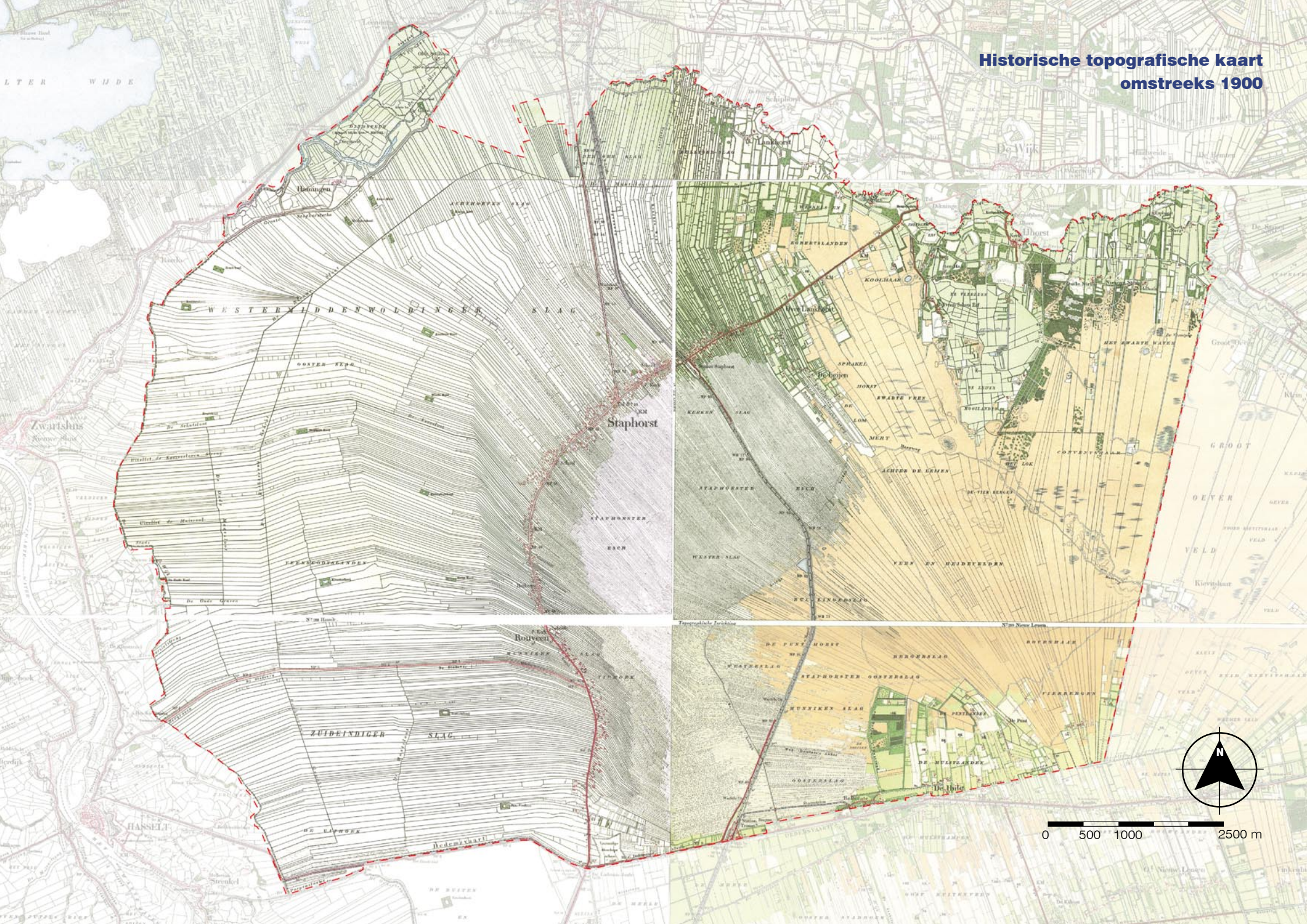
Ontginningsgeschiedenis

De eerste nederzettingen en ontginningen ontstonden in de 12^e eeuw vanaf de oeverwallen langs het Zwarte Water en Meppelerdiep. De ontginning van het gebied resulteerde in langgerekte smalle kavels. Het Zwartwatersklooster, net ten westen van het plangebied, had hier een belangrijke rol in. Doordat de ontginningsbasis een gebogen vorm had (met het Zwarte Water en Meppelerdiep mee) ontstond een 'gerende' verkaveling die uiteindelijk als een "taartpunt" samenkwam in de puntlanden bij Punthorst. De Leidijk is een historische achterkade van de ontginningen en ligt in hetzelfde patroon. Het Reestdal vormt een uitzondering op deze ontginningswijze. Het Reestdal is namelijk vanuit klooster Dikninge (gelegen aan de overzijde van de Reest bij De Wijk) ontgonnen.

Bij de ontginning van het (laagveen)gebied verschoven de nederzettingen met de ontginning mee in oostelijke richting tot aan waar het boerderijlint van Staphorst en Rouveen nu ligt. De knikken in de huidige verkavelingsstructuur duiden nog op de voormalige ontginningsbases en nederzettingen. Op zandopduikingen in het laagveengebied stonden kerken, zogenaamde kerkheuvels.

Historische topografische kaart omstreeks 1900

Het (hoog)veen en de heide ten oosten van de Leidijk is in de jaren '30 van de vorige eeuw systematisch ontgonnen. Dat gebeurde vanuit Punthorst. Dankzij de economische crisis in die tijd kon het Staphorster Bos worden aangelegd. Dit leverde een ruim opgezet wegenpatroon op om het hout af te voeren.

Door vererving werden in Staphorst en Rouveen de lange smalle kavels in de lengte opgedeeld, waardoor de kavels steeds smaller werden. Op den duur paste de boerderijen niet meer naast elkaar, maar werden achter elkaar geplaatst. Hierdoor is de unieke opbouw van het boerderijlint ontstaan, met soms vijf boerderijen achter elkaar. Deze unieke lintbebouwing is aangewezen als beschermd dorpsgezicht.

Uiteindelijk werden de percelen te smal en klein om doelmatig in landbouwkundig bedrijf te kunnen zijn. Daarom werd in de jaren '40 in meerdere fasen ruilverkaveling Staphorst uitgevoerd waarbij de waterhuishouding en infrastructuur werden verbeterd en in onbruik geraakte cultuurgronden herontgonnen werden. Recent is een nieuwe ruilverkavelingsronde in Rouveen uitgevoerd, waarbij de verkaveling is verbeterd (schaalvergroting), wegen zijn vernieuwd, maar ook de landschappelijke structuur is versterkt door de aanleg van brede elzensingels. Voor de rest van het plangebied is ruilverkaveling Staphorst Reestdal in voorbereiding (zie bijlage B "Beleid en ontwikkelingen").

Landschapstypen

Op basis van de geomorfologische eigenschappen, de ontginningsgeschiedenis en de huidige ruimtelijke samenhang en zichtbare kenmerken zijn zeven landschapstypen te onderscheiden. Het zijn de oeverlanden Meppelerdiep, het slagenlandschap Olde Maten, het open slagenlandschap, het houtsingellandschap De Streek, het jonge ontginningens-landschap, het bos- en heidelandschap en het beekdallandschap Reest.

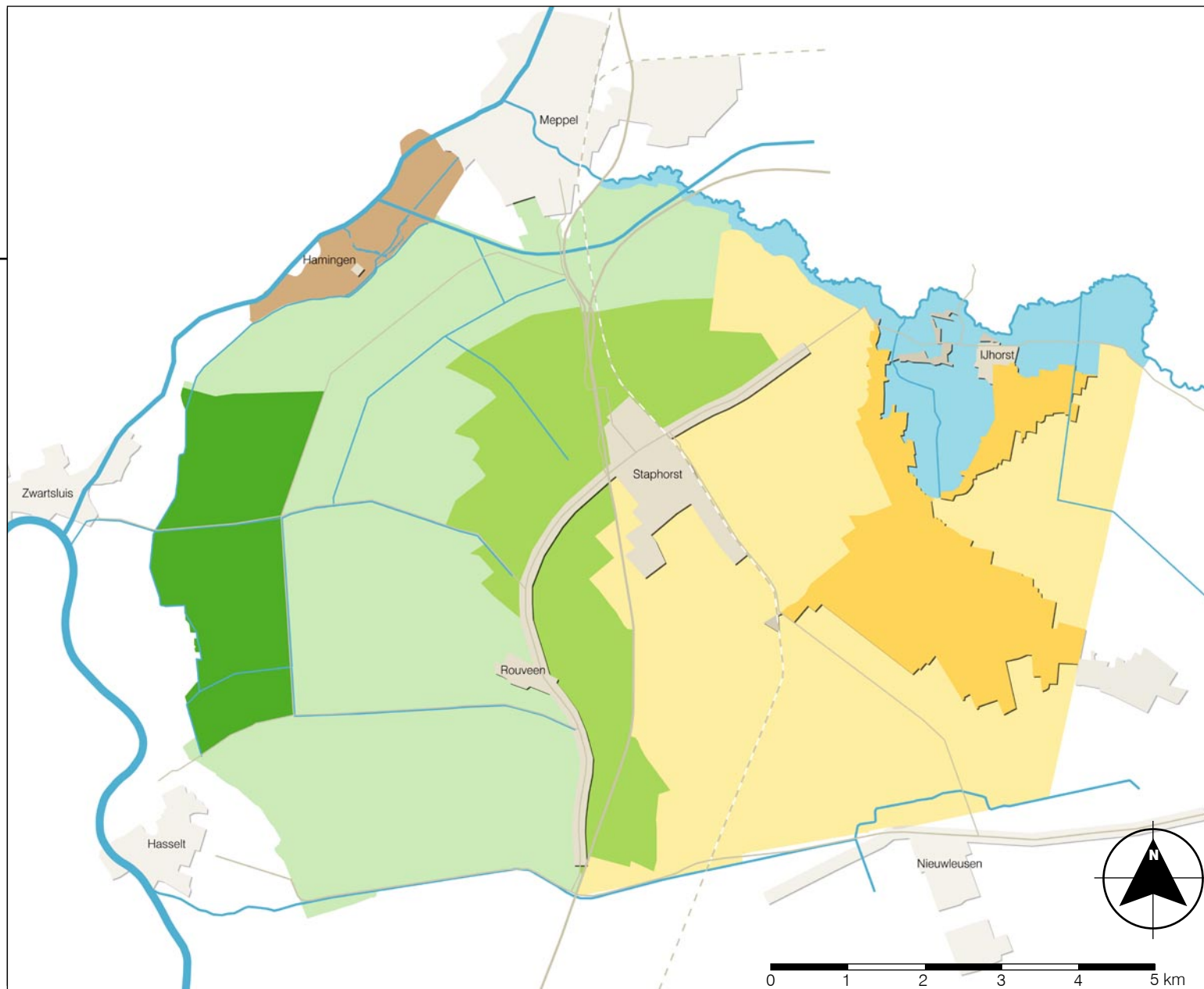

De boerderijen staan achter elkaar in het lint van Staphorst en Rouveen

Factoren voor de indeling zijn de aard en groepering van de bebouwing, het beplantingspatroon, de verkaveling, het bodemgebruik, de maat en begrenzing van de ruimte, het reliëf, het patroon van de wegen en waterlopen en de beeldkwaliteit. De tabel "Kenmerken landschapstypen" op pagina 11-13 vat de ruimtelijke kenmerken van de landschapstypen samen. De huidige landschapsstructuur hangt nog steeds sterk samen met de historische ontstaansgeschiedenis. Daarom zijn de verschillen tussen de landschapstypen vaak nog goed herkenbaar.

Overigens is het opvallend dat de rand van het laagveengebied niet overeenkomt met de rand van het slagenlandschap. Ter hoogte van Rouveen ligt in noord-zuid richting de scheidslijn van zand en veen in de ondergrond. De gerende slagenverkaveling buigt met het Zwarte Water en Meppelerdiep mee en loopt ook op het zand door. Dit is goed zichtbaar in de wegbeplanting binnen het slagenlandschap. Op het veen is hoofdzakelijk geen wegbeplanting aanwezig, op het zand zijn de wegen in het slagenlandschap voorzien van een laanbeplanting. De overgang tussen veen en zand is ook zichtbaar in het houtsingellandschap. In de omgeving van Rouveen bestaat het sortiment voornamelijk uit els, in de omgeving van Staphorst komt ook eik voor.

Landschapstypen

Legenda

- Oeverlanden Meppelerdiep
- Slagenlandschap Olde Maten
- Open slagenlandschap
- Houtsingellandschap De Streek
- Jonge ontginningenlandschap
- Bos- en heidelandschap
- Beekdallandschap Reest

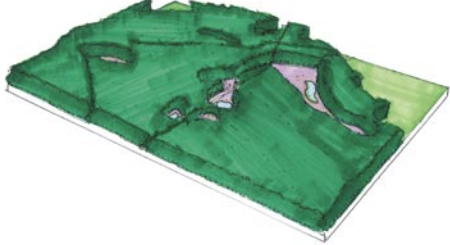

TABEL KENMERKEN LANDSCHAPSTYPEN

	Oeverlanden Meppelerdiep	Slagenlandschap De Olde Maten
karacteristiek	 <ul style="list-style-type: none"> - hoger gelegen dan omgeving - omgeven door dijken (alleen dijk langs Meppelerdiep waterkerende functie) - geïsoleerde ligging noordelijke deel door doorsnijding Hoogeveense Vaart - karakteristieke oude bewoningsplaats op rivierduin (Hamingen en huisterp Olde Staphorst) 	 <ul style="list-style-type: none"> - karakteristiek oud slagenlandschap met veel elzensingels en wilgen - karakteristieke verre doorzichten, soms geblokkeerd door dwarssingels - onderdeel van reeks natuurgebieden, aansluitend op De Wieden - zicht op fraai ensemble van bebouwing en beplanting op rivierduin Zwartewatersklooster
bebouwing	<ul style="list-style-type: none"> - weinig bebouwing, enkele vrijliggende erven - bebouwing Hamingen geclusterd op rivierduin 	<ul style="list-style-type: none"> - weinig bebouwing, enige verspreide bebouwing langs wegen
beplanting	<ul style="list-style-type: none"> - weinig beplanting, lijnvormig langs dijk - rondom Hamingen rijke beplanting - natuurlijke beplanting op kreekkrug langs De Oude Stroom - sortiment: wilg, els 	<ul style="list-style-type: none"> - elzensingels - wilgen in opgeslagen boksloten en petgaten (trekgaten). Deel van de boksloten wordt in cyclisch beheer (30 jaar) open gegraven. - rietkragen langs (verlande) sloten
verkaveling	gelijkvormige smalle kavels	zeer smalle en langgerekte percelen
bodem	klei op veen met plaatselijk rivierduin	veen
bodemgebruik	<ul style="list-style-type: none"> - gras- en hooiland - natuur 	<ul style="list-style-type: none"> - extensief gras- en hooiland - natuur
maat van de ruimte	grote mate van openheid, grootschalig	halfopen, lang en zeer smal
reliëf	<ul style="list-style-type: none"> - kreekkruggen - rivierduin en huisterp - bedijking langs Meppelerdiep, Hoogeveense Vaart en Staphorster Grote Stouwe 	nagenoeg vlak
wegenpatroon	<ul style="list-style-type: none"> - weinig wegen, natuurlijk patroon volgend - Oeverlandseweg doorsneden door Hoogeveense Vaart - zandwegen langs Hoogeveense Vaart 	<ul style="list-style-type: none"> - weinig wegen - rationeel recht en grofmazig
waterpatroon	<ul style="list-style-type: none"> - natuurlijke kreek - weinig sloten en greppels - afwatering gericht op Zwarte Water, via Kostverlorenstreng - hoge grondwaterstand 	<ul style="list-style-type: none"> - watersysteem met veel rationeel rechte sloten en brede afwateringsvaarten - hoge grondwaterstanden
beeldkwaliteit	<ul style="list-style-type: none"> - landschap en bebouwing: hoog - beschermde hooilanden in de Westoevers 	landschap en bebouwing: hoog
invloedsferen / spanningsvelden	<ul style="list-style-type: none"> - natuur - landbouw 	<ul style="list-style-type: none"> - natuur (+ externe werking) (Staatsbosbeheer heeft boeren ook nodig, voor beheer van de graslanden)

De tabel op deze en de volgende pagina's beschrijft de landschappelijke kenmerken van de 7 onderscheiden landschapstypen binnen Staphorst.

Open slagenlandschap	Houtsingellandschap De Streek	
 <ul style="list-style-type: none"> - typisch slagenlandschap met karakteristieke knikken in de verkaveling, soms duidend op voormalige ontginningsassen - veel sloten - veel moderne lintbebouwing, ook "landelijk wonen" - open en grootschalig, maar ook tamelijk veel restanten van oude beplantingsstructuren (ook opschot) - hoofdzakelijk agrarisch 	 <ul style="list-style-type: none"> - tamelijk kleinschalig gebied met kenmerkende houtsingels - elzensingels - eikenlanen - viaducten over A28 in het groen - steeds meer elzensingels verdwijnen - karakteristiek onderscheid tussen houtsingellandschap bij Staphorst en bij Rouveen 	karakteristiek
<ul style="list-style-type: none"> - zeer langgerekte lintbebouwing met veel grote moderne erven op tamelijk grote onderlinge afstand 	<ul style="list-style-type: none"> - unieke lintbebouwing van Staphorst-Rouveen met meerdere boederijen achter elkaar 	bebouwing
<ul style="list-style-type: none"> - beplanting langs wegen en bij aantal erven, maar veel erven met tamelijk weinig erfbeplanting - eendenkooien en pest- en geriefhoutbosjes - veel restanten landschappelijke beplantingen - natuur langs Dedemsvaart - sortiment: es, witte abeel (langs enkele wegen), els 	<ul style="list-style-type: none"> - elzensingels (één rij) op perceelsgrenzen - laanbeplanting van eik langs wegen - rijke erfbeplanting met solitaire kastanje en/of beuk - sortiment: omgeving Rouveen vooral els, omgeving Staphorst ook eik 	beplanting
<ul style="list-style-type: none"> - rationale slagenverkaveling met enkele knikken 	<ul style="list-style-type: none"> - smalle percelering, tamelijk langgerekt, soms met knikken zoals in het open slagenlandschap 	verkaveling
<ul style="list-style-type: none"> - veen 	<ul style="list-style-type: none"> - overgang zand - veen (veldpodzolgronden en gooreerdgronden) 	bodem
<ul style="list-style-type: none"> - hoofdzakelijk grasland 	<ul style="list-style-type: none"> - hoofdzakelijk grasland 	bodemgebruik
<ul style="list-style-type: none"> - (relatief) grote mate van openheid 	<ul style="list-style-type: none"> - kleinschalig halfopen landschap, bestaande uit kleine langgerekte kamers 	maat van de ruimte
<ul style="list-style-type: none"> - nagenoeg vlak, enkele kerkheuvels 	<ul style="list-style-type: none"> - nagenoeg vlak 	reliëf
<ul style="list-style-type: none"> - rationeel recht en grofmazig 	<ul style="list-style-type: none"> - rationeel blokvormig wegenpatroon - grote infrastructuur A28 en spoor doorsnijden landschap 	wegenpatroon
<ul style="list-style-type: none"> - rationeel recht met enkele knikken - systeem van vaarten en sloten - zandwinningsplassen 	<ul style="list-style-type: none"> - weinig sloten 	waterpatroon
<ul style="list-style-type: none"> - landschap: hoog, aandacht voor inpassing grote schuren noodzakelijk - bebouwing: wisselende kwaliteit 	<ul style="list-style-type: none"> - landschap: zeer hoog - bebouwing: (veelal) zeer hoog, typisch kleurgebruik (groen en blauw) 	beeldkwaliteit
<ul style="list-style-type: none"> - landbouw (zowel invloedssfeer als belang) 	<ul style="list-style-type: none"> - gemeente - eigenaren (particulier en agrarisch, huiskavels) - landbouw (kavels achter huiskavels) 	invloedsferen / spanningsvelden

Jonge ontginningenlandschap	Bos- en heidelandschap	Beekdallandschap Reest
 <ul style="list-style-type: none"> - jonge ontginningen van voormalige hoogveen-complexen - lintbebouwing met grote erven en tamelijk veel groen - grote groene kamers door wegbeplanting 	 <ul style="list-style-type: none"> - besloten boslandschap van hoofdzakelijk naaldbos, afgewisseld met open plekken met heidevelden en vennen - De Witte Bergen is hoofdzakelijk natuurlijk bos, ontstaan vanaf 1900 - Staphorster Bos is ontginningsbos, aangeplant in periode 1930-1940 	 <ul style="list-style-type: none"> - halfopen, kleinschalig, "idyllisch" laaglandbeekdal met sterk meanderende beek, coulissen, madelanden en bolvormige eenmansessen - typische "uitstulping" van het beekdal (geomorfologisch: uitblazingskom) met de Vledders en Leijer Hooilanden; grootschalig en open gebied met zijbeek Streitenvaart
<ul style="list-style-type: none"> - voornamelijk langs wegen in open lintbebouwingsstructuur 	<ul style="list-style-type: none"> - weinig bebouwing - recreatieparken (ten oosten van IJhorst) 	<ul style="list-style-type: none"> - verspreide boerderijen op de hogere delen langs de randen van het beekdal
<ul style="list-style-type: none"> - groene kamerstructuur bestaande uit laanbeplanting van eiken - karakteristieke eikenrijen haaks op Staphorster Bos - restanten van perceelsgrensbepanting - sortiment: eik (es) 	<ul style="list-style-type: none"> - naald- en loofbossen met restanten heide en vennen - eikenlanen - sortiment; vooral fijnspar, lariks en Douglasspar, ook Grove, Corsicaanse en Oostenrijkse den, eik 	<ul style="list-style-type: none"> - gevarieerd beplantingspatroon van singels, (hakhout)bosjes en wegbeplanting (eik) - houtwallen (plaatselijk) - sortiment: eik, els, linde
<p>rationele (blok)verkaveling met grote percelen</p>	<p>onregelmatige verkaveling</p>	<p>het natuurlijke patroon volgende, onregelmatige verkaveling, bestaande uit percelen van verschillende vorm en grootte</p>
<p>zandgrond (podzolgronden/ dekzandgronden)</p>	<p>zandgrond (dekzandgronden)</p>	<p>veen en beekduinen</p>
<ul style="list-style-type: none"> - gras- en hooiland - bouwland - enkele boomkwekerij 	<ul style="list-style-type: none"> - bos - natuur - enkele bouwlanden (voornamelijk in bosrand) 	<ul style="list-style-type: none"> - gras- en hooiland - natuur - bouwland
<ul style="list-style-type: none"> - grootschalig landschap met kamerstructuur - Puntenlanden (ten oosten van Schapendijk) kleinschalig 	<p>besloten landschap met enkele kleine open plekken</p>	<ul style="list-style-type: none"> - kleinschalig halfopen landschap - in oostelijke richting wordt het landschap kleinschaliger
<p>redelijk vlak, oostwaarts licht oplopend terrein</p>	<p>veel reliëf en gradiënten, met name in oostelijk deel en de Witte Bergen</p>	<ul style="list-style-type: none"> - veel reliëf en gradiënten - bolvormige esakkers
<ul style="list-style-type: none"> - rationeel blokvormig wegenpatroon - relatief veel onverharde wegen 	<p>onregelmatig patroon met veel onverharde wegen en paden</p>	<ul style="list-style-type: none"> - slingerende wegen langs beekdalranden, het natuurlijke patroon volgend - enkele het beekdal doorsnijdende wegen
<ul style="list-style-type: none"> - weinig sloten - goede ontwatering 	<ul style="list-style-type: none"> - enkele sloten/greppels - enkele vennen 	<ul style="list-style-type: none"> - meanderende beek en genormaliseerde zijwatergang
<ul style="list-style-type: none"> - landschap: redelijk hoog (rand bedrijventerrein laag, ongestructureerde plaatsing windturbines) - bebouwing: wisselende kwaliteit 	<ul style="list-style-type: none"> - landschap: hoog - bebouwing: wisselend (inpassing van recreatiebebouwing verdient aandacht) 	<ul style="list-style-type: none"> - landschap en bebouwing: zeer hoog
<ul style="list-style-type: none"> - landbouw 	<ul style="list-style-type: none"> - natuur - recreatie - bosbouw 	<ul style="list-style-type: none"> - natuur - water - landbouw (extensief, met name in benedenloop)

Natuur

De natuurwaarden van het buitengebied van Staphorst zijn groot. Dit geldt zowel voor de flora als de fauna. Door de diversiteit aan biotopen in dit gebied komen er veel verschillende planten-, vogel- en vlindersoorten voor. Het natuurlijk reliëf, de ligging op de overgang van veen- en kleigebied naar dekzandgebied, de kwelsituatie en de aanwezigheid van bossen in het Reestdal ligt ten grondslag aan deze hoge natuurwaarden. Bijzondere flora- en faunasoorten komen voor in het Staphorsterbos, het slagenlandschap, de oeverlanden en in het Reestdal. In het houtsingelgebied en het dekzandgebied komen alleen algemene soorten voor.

Staphorsterbos

In het Staphorsterbos zijn hoge natuurwaarden te vinden, onder meer heide- en venvegetaties. De fauna bestaat uit Das, roofvogels, reptielen en dagvlinders.

Olde maten en het slagenlandschap

Natuurwaarden komen zowel in de natuurreservaten Olde Maten, Veerslootlanden en Stadsgaten voor als in het agrarisch gebied. Dit geldt vooral voor sloot- en oevervegetaties, weidevogels (Wulp en Grutto die hier zeer zeldzaam is) en vlinders (Aarbeivlinder, Zilveren maan en Groot dikkopje). Ook de Waterspitsmuis komt hier voor. Vooral kwelplaatsen met ruigte en opgaande begroeiing zijn leefgebied van de waterspitsmuis. Een deel van het slagenlandschap is landschap van internationale betekenis als fourageergebied voor de Kleine zwaan en de Kolgans (beleidsmatige betekenis). De das komt voor in de bosjes van de Achthoevenslag, waar ook burchten aanwezig zijn. In de Olde Maten zijn vanuit De Wieden otters gekomen. In het Rienkskanaal is onlangs een otter gesignaleerd.

Alleen in de natuurreservaten komen zeer bijzondere natuurwaarden voor. In de Olde Maten zijn dat moerasvogels als Waterral en Snor en amfibieën. De Veerslootlanden en Stadsgaten zijn bijzonder vanwege de schrale graslandvegetaties. Het gebied Stadsgaten is tevens waardevol vanwege de voorkomende dagvlinders. Bijzondere natuur- en cultuurhistorische landschapselementen in het slagenlandschap zijn de eendenkooien.

Oeverlanden Meppelerdiep

Ook de oeverlanden langs het Meppelerdiep zijn fourageergebied van de Kleine zwaan en Kolgans. Daarmee zijn de oeverlanden van internationale betekenis. In de vochtige hooilanden langs het Meppelerdiep groeit een zeer bijzondere soort Schorpioenmos. Het Meppelerdiep en omgeving zijn ook van belang voor de Waterral en Snor en fourageergebied voor de Purperreiger en de Aalscholver. In het voorjaar overnachten hier Wulp, Kempphaan en Grutto. Net als in slagenlandschap komen in de oeverlanden Waterspitsmuizen voor.

Reestdal

Het beekdal van de Reest geeft een grote variatie aan terreintypen te zien (graslanden, hooilanden, moerasjes, bossen). Plaatselijk is nog sprake van zogenaamde half-natuurlijke graslanden met zeldzame plantensoorten zoals Draadrus en Noordse zegge. De moerasgebieden zijn vooral te vinden in het gebied van de Vledders en Leijer Hooilanden met onder meer Snavelzegge en Waterdrieblad. In dit gebied komen hoge natuurwaarden voor, mede omdat delen van de benedenloop regelmatig overstomen. Matig voedselrijke graslandvegetaties, sloot- en oevervegetaties, Das, reptielen, amfibieën en vissen vormen in het Reestdal de belangrijkste natuurwaarden.

Het gevarieerde landschap van het Reestdal is zeer rijk aan natuurwaarden

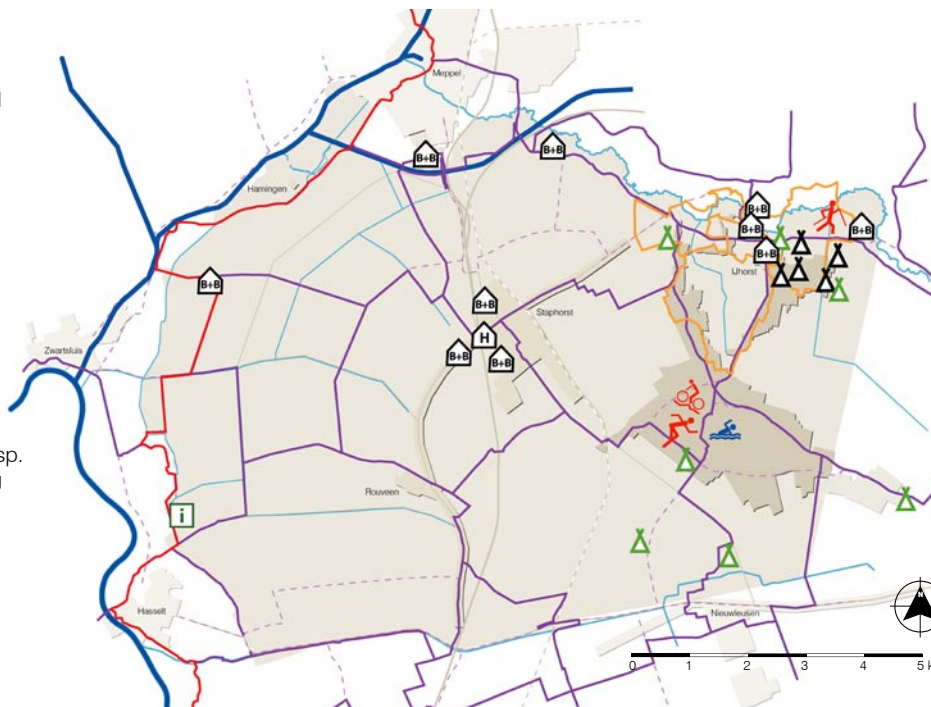
Houtsingellandschap en dekzandlandschap

Het houtsingelgebied heeft weinig natuurwaarden. Alleen voor de marterachtigen (Wezel) en kleine zangvogels is het gebied van betekenis. Ook het dekzandlandschap is relatief arm aan natuurwaarden. Er komen voornamelijk algemene plantensoorten voor.

Echter de Bisschopsschans is een uitzondering binnen het dekzandlandschap. Deze "parel" kent met name natte natuurwaarden (van oorsprong moerasgebied), welke met het herstel van het fort (zie bijlage B "Beleid en ontwikkelingen") verder versterkt zullen worden.

Recreatie

- Fietsrouten netwerk Overijssel
- Lange-afstand fietsroute
- Overige fietspaden
- Wandelroutes
- Tourvaartnetwerk
- Informatiecentrum
- Hotel resp. Bed & Breakfast
- Camping/ bungalowpark resp. mini-camping/ paalcamping
- Mountainbikeparcours
- Trimparcours
- Nordic-walking
- Zwemwater

Recreatie

In Staphorst vindt recreatie hoofdzakelijk als recreatief medegebruik plaats. Vooral het Staphorster Bos en omgeving is aantrekkelijk voor de recreatie. Uit de wijde omgeving komt men hier wandelen en recreëren. Er komt zowel dagrecreatie als verblijfsrecreatie voor. Het ven van de Zwarte Dennen is als zwemwater bijzonder in trek. Met name IJhorst is een kern voor verblijfsrecreatie met meerdere bungalowparken en campings. Bed & breakfastmogelijkheden komen ook in Staphorst zelf en in het westelijke plangebied voor. Staatsbosbeheer heeft een informatiecentrum in de Veldschuur "Bid en Werk".

Het routenetwerk binnen de gemeente Staphorst is uitgebreid, met name voor fietsers. Rondom IJhorst komen ook wandelroutes voor. De grote wateren zijn geschikt voor tourvaart.

Landschappelijke kwaliteiten

De basis van de landschappelijke kwaliteit van Staphorst is de samenhang binnen verschillende deelgebieden en de herkenbaarheid van de verschillende landschapstypen. Daarnaast heeft het buitengebied van Staphorst veel specifieke kwaliteiten zoals karakteristieke (historische) landschapsstructuren, cultuurhistorische objecten, natuurwaarden, landschapsbelevingswaarden en oriëntatiepunten. Al deze kwaliteiten zijn een belangrijk onderdeel van de identiteit van Staphorst. De kaart "Huidige landschappelijke kwaliteiten" op pagina 20-21 geeft een beeld van de landschappelijke kwaliteiten, ofwel de waarde van het landschap.

Op het hoogste schaalniveau (hele plangebied) is de herkenbaarheid van de twee grote eenheden van het dekzandgebied en het laagveengebied, en de duidelijke overgang daartussen, waardevol.

Op kleiner schaalniveau (deelgebieden) is de herkenbaarheid van de verschillende landschapstypen waardevol. De landschapstypen hebben elk hun eigen kwaliteiten, structuren en waarden. Deze zijn duidelijk bepaald door de ondergrond (bodem/water) en de ontginningsgeschiedenis.

Op lokaal niveau is het landschap veranderd door het verdwijnen van kavelgrens- en wegbeplanting in besloten gebieden en door (vaak spontane) begroeiing in open gebieden. De stedelijke ontwikkeling van Staphorst in de zone tussen het spoor en de A28 doorsnijdt de historische landschappen/ deelgebieden. Hierdoor is als het ware een nieuw landschap (een nieuw deelgebied) ontstaan.

Deelgebieden

Historische landschappen/ deelgebieden

Het landschap rond Staphorst en Rouveen is van bijzonder hoge kwaliteit vanwege de herkenbare verschillende (historische) landschappen; de oeverlanden langs het Meppelerdiep, het slagenlandschap van het laagveengebied, het houtsingellandschap, het dekzandgebied en het Reestdal. In de historische landschappen ofwel deelgebieden zijn hoge aardkundige, cultuurhistorische, ecologische en ruimtelijke waarden in onderlinge samenhang aanwezig.

1. Houtsingelgebied: deels gaaf, deels 'gesleten'

houtsingellandschap, eikenlanen, lintbebouwing beschermd dorpsgezicht De Streek.

2. Laagveengebied: sloten- en weteringenstelsel, geknikte

verkaveling, openheid, eendenkooien, kerkheuvels, grote natuurkernen, ganzen en weidevogels.

3. Dekzandgebied: relatief open gebied, voormalig

hoogveengebied op zand, groot bosgebied, laanbeplanting langs wegen, relatief kleinschalige gebied rond Punthorst.

4. Oeverlanden: dijken, oude stroomruggen, terpen, oude

strangen.

5. Reestdal: kleinschalig gaaf beekdallandschap, kleine

bolvormige essen, beekdalnatuur, hoger gelegen oude bewoningsplaatsen en andere archeologische rijkdom.

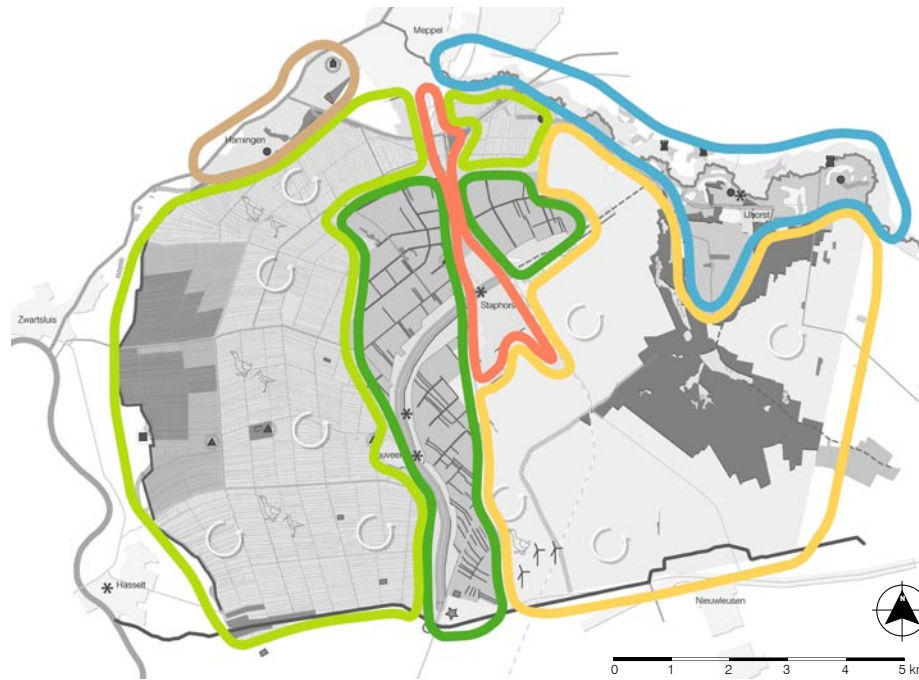
Deelgebieden

Historisch

- 1. Houtsingelgebied
- 2. Laagveengebied
- 3. Dekzandgebied
- 4. Oeverlanden
- 5. Reestdal

Modern

- Stedelijk landschap/ deelgebied

Nieuw landschap/ deelgebied

De uitbreidingen in de zone tussen de A28 en de spoorlijn vormen een nieuw landschap/ deelgebied. De stedelijke inrichting is gekoppeld aan de nieuwe infrastructuur en heeft weinig relatie met de ondergrond. Dit geldt met name voor de kleine uitbreiding van Rouveen en het gebied ten noorden van de J.J. Gorterlaan. In deze zone vinden allerlei stedelijke ontwikkelingen plaats, waaronder mogelijk ook de opening van een nieuw treinstation. Ten zuiden van de J.J. Gorterlaan is de landschappelijke samenhang tussen weerszijden van de infrastructuur intact, wat een unieke beleving van het houtsingellandschap vanaf de snelweg oplevert.

Specifieke landschappelijke kwaliteiten

Boerderijlint Staphorst en Rouveen (De Streek) en het houtsingellandschap

Het boerderijlint van Staphorst en Rouveen is een beeldbepalend element in het landschap. Beide aaneengeschakelde lintdorpen met de bijbehorende percelering, structuur en aard van de bebouwing zijn karakteristiek voor het Staphorster landschap en uniek in de wereld. Op deze overgang ligt ook het eerder genoemde karakteristieke houtsingellandschap. Er zijn duidelijke verschillen tussen het singellandschap bij Rouveen en bij Staphorst. Het singellandschap bij Rouveen is kleinschaliger en de singels bestaan hoofdzakelijk uit elzen. In de singels bij Staphorst treft men ook veel eiken en essen aan.

Het boerderijlint van Staphorst en Rouveen kent een aantal bijzondere visueel ruimtelijke kenmerken.

- Zeer smalle verkaveling van de erven met de Oude Rijksweg/ Gemeenteweg er dwars overheen.
- Boerderijen, die vlak naast en achter elkaar liggen, volgen de richting van de verkaveling en niet die van de weg.
- Groepering van een aantal erven in een buurtschap met gemeenschappelijke toegang.
- Hoog opgaande beplanting langs de kavelgrenzen en strak geschoren hagen en hekken evenwijdig aan de Oude Rijksweg/ Gemeenteweg.
- Hoogstamfruitbomen in de voortuin.
- Voordeur zit asymmetrisch in de voorgevel, daarom zijn ook tuin en erf asymmetrisch ingedeeld.
- Variatie in hoogte van de beplanting; hoge bomen, middelhoge bomen, struiken, hagen (hekken), kruiden.

Deze kenmerken vormen samen het karakteristieke waardevolle dorpsgezicht.

Het Reestdal

Het Reestdal is een eenheid en een uniek kleinschalig landschap op zich met veel natuurwaarden. Zeer karakteristiek voor het Reestdal zijn de bolakkers. Het dorp IJhorst ligt aan de rand van het dal. IJhorst is een typisch beekdaldorp met een verkaveling in hoeven. Een bijzonder element van het dal is de uitblazingskom met het zijdal van de Vledder en Leijer Hooilanden (zie "De ondergrond" op pagina 5). Ook hier komen bijzondere vegetaties voor.

Staphorst als agrarische gemeente

Het buitengebied van Staphorst is hoofdzakelijk in gebruik als agrarisch gebied. De landbouw is de belangrijkste vorm van ruimtegebruik en een belangrijke bron van werkgelegenheid in Staphorst. Door het agrarisch gebruik blijft de openheid van het open slagenlandschap in stand. Door alle seizoenen heen zorgt het beheer van de graslanden voor steeds veranderende kleuren, wat de belevingswaarde verhoogt.

Landschappelijke waarde grote natuurkernen

De Olde Maten is een groot natuurgebied in het westen van het plangebied. Het gebied bestaat uit een karakteristieke ruimtelijke opbouw van legakkers (ribben) en petgaten (trekgaten) in verschillende verlandingsstadia. Sommige petgaten zijn recent weer opengemaakt. Het gebied is niet uniform, er zijn duidelijke ruimtelijke verschillen aanwezig tussen het gebied ten noorden en ten zuiden van de Kostverlorenstreng. Waar het zuidelijk deel dichter is, kent het noordelijk deel iets bredere en meer langgerekte 'kamers' begrensd door lange dichte singels met dwarssingels.

De Olde Maten en Veerslotenlanden zijn landschappelijk zeer waardevol, omdat het dynamische gebieden zijn die natuurtypen in verschillende successiestadia bevatten. Zo zijn er open water, dichtgroeïende waterlopen, verruigende graslanden, trilvenen, veenmosrietlanden, ruigten en bos te vinden.

Ook het Staphorster Bos is ook een grote natuurkern. Het gebied is net als de Olde Maten, het Reestdal, Witte Bergen en Vledder/Leijer Hooilanden onderdeel van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS). De open plekken met heidevelden en vennen vormen hierin een landschappelijke kwaliteit en zijn vanwege de vele gradiënten ook belangrijk voor de natuurwaarden. De westrand van het Staphorster Bos is bijzonder karakteristiek vanwege de eikenrijen tussen de bosrand en de Beugelenveldweg.

Het imago van de gemeente Staphorst zijn de elzensingels

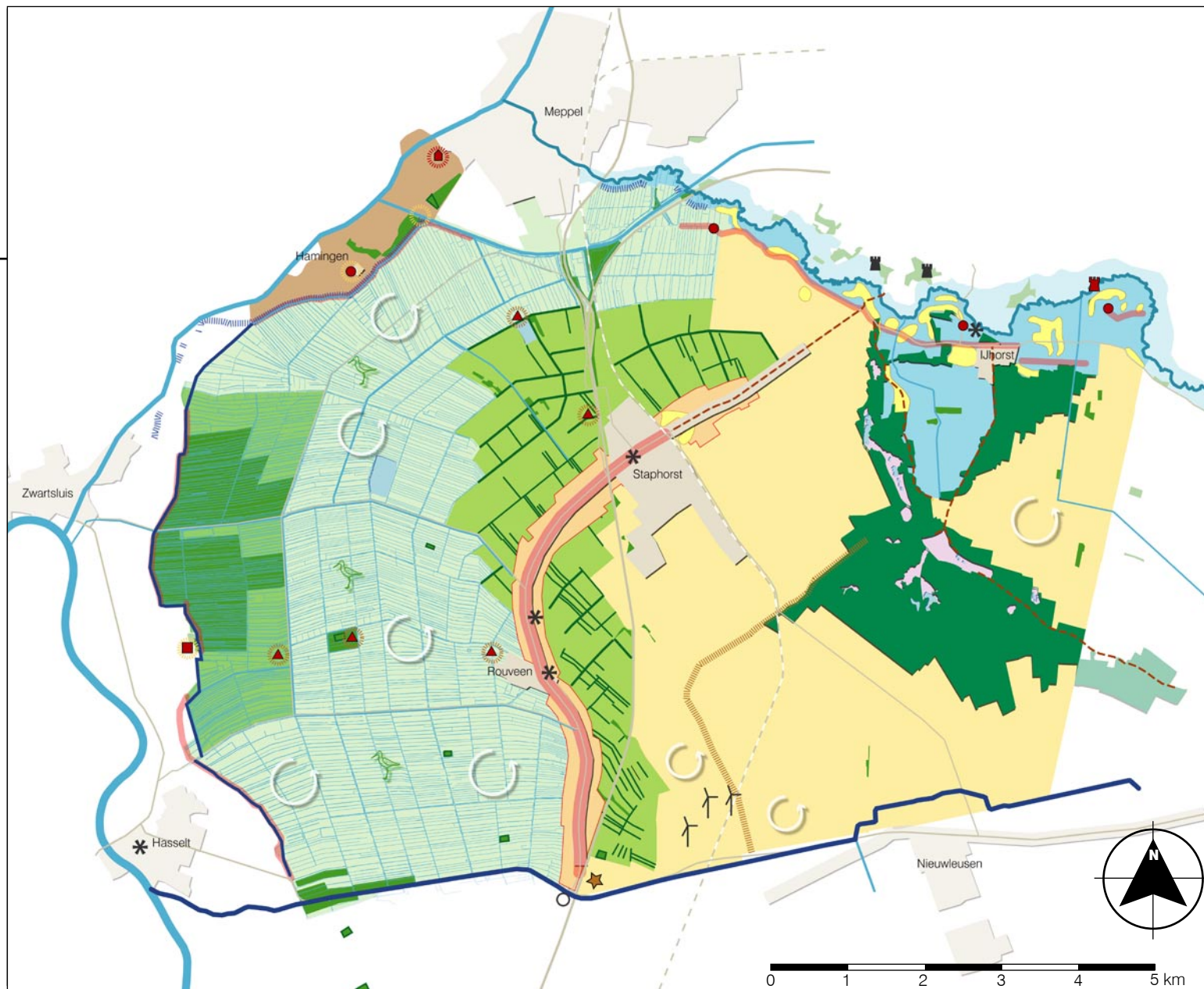
Eendenkooi in het open slagenlandschap

Eiken op de overgang van laag naar hoog

Huidige landschappelijke kwaliteiten

Legenda

Landschapstypen

- Oeverlanden Meppelerdiep
- Slagenlandschap Olde Maten
- Open slagenlandschap
- Houtsingellandschap De Streek
- Jonge ontginningenlandschap
- Bos- en heidelandschap
- Beekdallandschap Reest

Landschapsstructuren

- Waardevolle verkavelingsstructuur van gerende slagenverkaveling met lange opstreckende percelen en herkenbare voormalige ontginningsassen (knik in verkaveling)
- Meanderende beekloop
- Historische turfwinningstvaart; Dedemsvaart
- Historische afwateringstvaart; De Wijk, Stadswijk
- Historische leidijk (achterkade)
- Restanten (14e eeuwse) stouwdijk
- Unieke lintbebouwing Staphorst-Rouveen (beschermd dorpsgezicht)
- Historische ontginningsas
- Historische ontginningsweg

Cultuurhistorische objecten

- Bos met open plekken met heidevelden en vennen
- Historische bewoningsplaats
- Kasteel / buitenplaats (buiten plangebied)
- Voormalige havezathe
- Rivierduin / terp
- Voormalige huisterp
- Rivierduin met voormalig klooster (Zwartewatersklooster)
- Voormalige kerkheuvel
- Voormalige bisschopsschans (deels hersteld)

Natuur- en landschapsbelevingswaarden

- Eendenkooi
- Kleine bolvormige essen/ oude bouwlanden
- Groen- en/of natuurgebied
- Ganzenfoerageer- en weidevogelgebied
- Openheid

Oriëntatiepunten

- Kerktoren
- Windturbine
- Markante toren (buiten plangebied)

BELEID EN ONTWIKKELINGEN

Zowel vanuit het Rijk en de Provincie als vanuit het Waterschap en op gemeentelijk niveau liggen er diverse beleidsopgaven. Het kaartbeeld bij deze bijlage vat het ruimtelijk beleid samen dat het kader vormt voor de landschapsvisie. Een zeer belangrijk beleidskader voor dit Landschapsplan is de Kadernota Buitengebied Staphorst. Het beleid heeft samen met de autonome ontwikkelingen, met name in de landbouw, invloed op de ruimtelijke kwaliteiten en biedt kansen voor verbetering.

Rijks- en Provinciaal beleid

De Ecologische Hoofdstructuur (EHS)

De belangrijkste opgave vanuit het Rijksbeleid is de realisatie van de EHS. Dit beleid is uitgewerkt in de provinciale Omgevingsvisie Overijssel. De kaart geeft de begrensde gebieden van de EHS weer. Het gaat om de Olde Maten, Veerslootlanden en de oeverlanden langs het Meppelerdiep. Deze gebieden sluiten aan op De Wieden. Ook het Reesdal, de Vledders en Leijer Hooilanden, de Witte Bergen en het Staphorster Bos zijn EHS. De gebieden voor nieuwe natuur zijn in het natuurgebiedsplan begrensd en van doeltypen voorzien. Ecologische verbindingzones verbinden de natuurgebieden. Door middel van de Kwaliteitsimpuls Groene Omgeving (KIP) wordt in de begrensde gebieden getracht aansluiting te zoeken bij bestaande natuur. In de natuurgebieden komen natuur en recreatief medegebruik op de eerste plaats.

Natura2000

De Olde Maten en Veerslootlanden zijn in procedure van aanwijzing als Natura2000-gebied. De begrenzing staat echter nog ter discussie. Er is een grenswijzigingsvoorstel ingediend bij het ministerie van LNV. De Provincie werkt aan de beheerplannen voor deze gebieden.

Verschillende habitattypen worden beschermd, waarvan de blauwgraslanden het meest bijzonder en meest kwetsbaar zijn. Op gebied van waterhuishouding wordt prioriteit gegeven aan verhoging van het grondwaterpeil, herstel van kwel en maatregelen om water in het natuurgebied vast te houden. Inzet is de bestaande activiteiten zoveel mogelijk ongemoeid te laten¹ en de externe werking van buiten het gebied zo veel mogelijk te beperken.

¹ Verplaatsing van bedrijven is niet uitgesloten.

Voor nieuwe ontwikkelingen in en nabij De Olde Maten en Veerslootlanden is een vergunningstelsel ingesteld. Probleem is de stikstofdepositie (ammoniak) die het halen van de natuurdoelen moeilijk maakt. Een daling hiervan moet op termijn worden gerealiseerd.

Omgevingsvisie Overijssel 2030

De Provincie Overijssel heeft het Streekplan, verkeer- en vervoerplan, waterhuishoudingsplan en milieubeleidsplan samengevoegd tot één Omgevingsvisie. De Omgevingsvisie is de ontwikkelingsvisie voor de fysieke leefomgeving (natuur, landschap, woonomgeving, bereikbaarheid, energie, veiligheid en gezondheid etc.) van de provincie Overijssel voor de komende tientallen jaren.

Het provinciaal beleid staat in het teken van 2 kijkrichtingen; duurzaamheid en ruimtelijke kwaliteit. Duurzaamheid zit in aandacht voor zuinig ruimtegebruik, uitwerking geven aan de wateropgave en een bijdrage leveren aan de reductie van broeikasgassen. De provincie wil ruimte creëren voor duurzame energie, zoals windenergie, koude- warmteopslag, zonne-energie en biomassa. Ruimtelijke kwaliteit betekent dat elke ontwikkeling iets moet bijdragen aan de kwaliteit van de leefomgeving, dat wil zeggen de goede functie op de goede plek op de goede manier ingepast in de omgeving.

Sturing wordt gegeven via ontwikkelingsperspectieven en gebiedskenmerken. Ontwikkelingsperspectieven geven aan wat waar ontwikkeld kan worden. Ze weerspiegelen de beleids- en kwaliteitsambities. Ontwikkelingen vinden plaats aan de hand van gebiedskenmerken, omschreven in de gebiedskenmerkencatalogus. Deze kwaliteitsopgaven en -voorwaarden hebben te maken met landschappelijke inpassing, infrastructuur, milieuaspecten, bodemaspecten, cultuurhistorie, toeristische en recreatieve aantrekkingskracht, natuur en water.

Onderstaand 'vishaakje' model geeft schematisch de sturing aan of, waar en hoe een ruimtelijke ontwikkeling gerealiseerd kan worden, dus of er behoefte aan is, waar het in de ontwikkelingsvisie paste en hoe het uitgevoerd kan worden.

Uitvoeringsmodel Omgevingsvisie Overijssel

(bron: Omgevingsvisie Overijssel, 2009)

Belangrijke beleidskeuzes waarmee de Provincie haar ambities voor 2030 wil realiseren zijn onder meer:

- integrale aanpak van de water- en natuuropgave door optimalisering watercondities (kwaliteit en kwantiteit) voor landbouw, wonen, natuur en landschap;
- realisatie van de EHS in 2018 in de vorm van een vitaal en samenhangend stelsel van natuurgebieden (EHS, robuuste verbindingzones, Natura 2000);

- ontwikkeling ruimtelijke plannen ontwikkelen aan de hand van de specifieke gebiedskenmerken en keuzes voor duurzaamheid door versterking identiteit en onderlinge diversiteit van landschappen en dorpen en behoud en versterking cultureel erfgoed (monumenten, industrieel en agrarisch erfgoed);
- zeker stellen ontwikkelingsmogelijkheden voor de landbouw, met inachtnaam van behoud en versterking van de ruimtelijke kwaliteit.

Meer concreet voor Staphorst betekent dit dat de Olde Maten, Veerslootlanden, Stadsgaten, oeverlanden Meppelerdiep, Reestdal en Staphorsterbos (bestaande natuur, nieuwe natuur EHS en Natura2000 en gebieden waar water de bepalende functie is) gecombineerd worden tot een robuust netwerk met landschappelijke kwaliteit. De Olde Maten is tevens aangewezen als TOP-gebied, gericht op het oplossen van verdrogingsverschijnselen. Voor het houtsingellandschap ligt het accent op veelzijdige gebruiksruimte, dat wil zeggen dat het streven is om de karakteristieke gevarieerde opbouw te versterken. De overige gebieden (open slagenlandschap, jonge ontginningenlandschap) zijn aangewezen als landbouwgebieden die bijdragen aan de kwaliteit van de grote open cultuurlandschappen ("schoonheid van de moderne landbouw"), met het accent op agrarische productie. Ook zijn in de Omgevingsvisie uitbreidingslocaties voorzien en de realisatie van een treinstation in Staphorst.

Europese Kader Richtlijn Water (KRW)

Het Waterschap streeft naar een duurzaam watersysteem. Vasthouden, bergen en afvoeren zijn hierbij het uitgangspunt. Zes grote watergangen in de gemeente zijn waterlichaam KRW. Dat zijn Beentjesgraven, Dedemsvaart, Kloosterzielstreng, Kostverlorenstreng, Reest en Meppelerdiep. Langs de

watergangen worden natuurvriendelijke oevers en plas-draszones gerealiseerd. Ook geldt er een natuurlijker peilbeheer (afgestemd op de functies langs de watergang). Dit is vastgelegd in het Waterplan Staphorst, gezamenlijk beleid van de gemeente, Waterschap Groot Salland en Waterschap Reest en Wieden en onderdeel van Nationaal Bestuursakkoord Water 2003. Een natuurlijker peilbeheer is voor de Kloosterzielstreng en Kostverlorenstreng voor de periode tot 2015 ook onderdeel van Natura 2000. Tevens is het inrichten van de oevers, extensief onderhoud en vispasseerbaar maken opgenomen.

Lokaal beleid

Kadernota Buitengebied

Een zeer belangrijk beleidskader voor dit landschapsplan is de Kadernota Buitengebied. Ruimtelijke ontwikkelingen zullen niet stil staan. Deze nota geeft een beeld van de gewenste ruimtelijke ontwikkelingen in het buitengebied van Staphorst. Het beleid streeft naar een duurzame ruimtelijke ontwikkeling van het buitengebied, die tevens bijdraagt aan de sociale en economische vitaliteit en waarbij cultuurhistorische, landschappelijke en natuurlijke waarden worden behouden of versterkt. In beginsel worden nieuwe functies alleen toegestaan als bestaande functies niet worden aangetast.

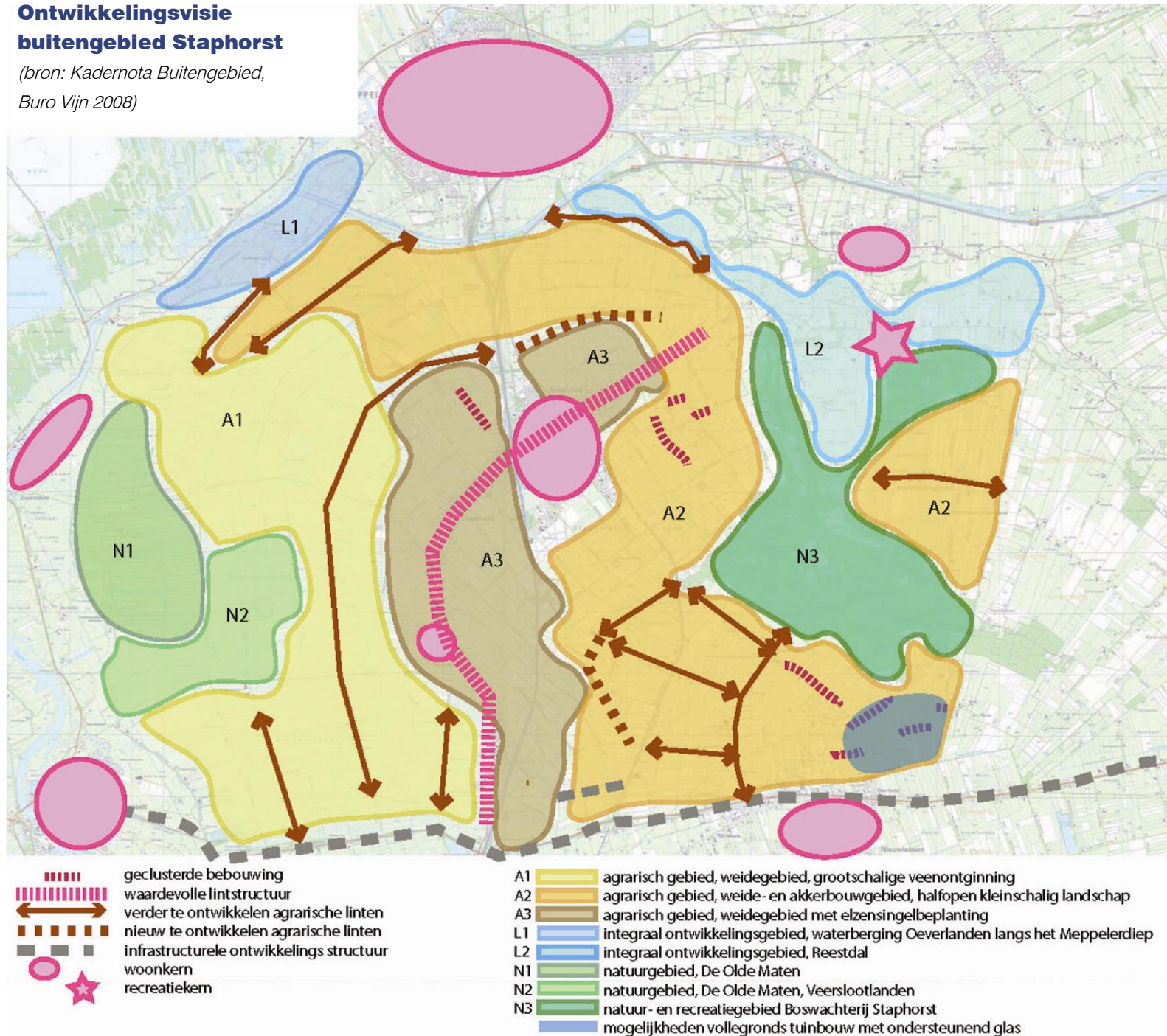
Kort samengevat formuleert de nota het volgende relevante beleid:

Landschap en cultuurhistorie

- Nieuwe ontwikkelingen zijn mogelijk, mits rekening wordt gehouden met de karakteristieken van het landschapstype.
- Bij nieuwe ontwikkelingen dient rekening te worden gehouden met natuur, water en de aanwezigheid van cultuurhistorische en archeologische waarden.

Ontwikkelingsvisie buitengebied Staphorst

(bron: Kadernota Buitengebied,
Buro Vijn 2008)

Agrarische bedrijven en bebouwing

- Bij uitplaatsing van agrarische bedrijven uit de Streek is hervestiging mogelijk in het omliggende buitengebied, mits geen beperkingen voor aanwezige agrarische bedrijven en landschappelijk ingepast.
- In ruilverkavelingsgebied Staphorst wordt ruimte gezocht voor schaalvergroting en eventuele nieuw- of hervestiging van agrarische bedrijven.
- Nieuw- of hervestiging wordt geconcentreerd in enkele linten in het buitengebied.
- Bestaande bedrijven in het buitengebied krijgen de ruimte voor intensivering, specialisatie, schaalvergroting en verbreding, gericht op grondgebonden landbouw, mits landschappelijk ingepast. Nevenactiviteiten moeten plaatsvinden in bestaande gebouwen en mogen niet ten koste gaan van de landbouwfunctie.
- Bestaande intensieve veehouderij mag groeien. Voor nieuwvestiging is geen ruimte.

Landelijk wonen

- In vrijkomende agrarische bebouwing is ruimte voor nieuwe functies, zoals wonen.
- Nieuwbouw van woningen is mogelijk in het kader van rood-voor-rood.
- Nieuwe landgoederen onder voorwaarden mogelijk.

Recreatie

- Kleinschalige recreatieve ontwikkelingen (zoals Bed & Breakfast of "Kamperen bij de boer") zijn mogelijk, mits rekening wordt gehouden met de karakteristieken van het landschap.
- 'Kamperen bij de boer' is mogelijk als nevenactiviteit. Daarnaast is kleinschalige verblijfsrecreatie of B&B mogelijk op voormalige agrarische bedrijven. B&B is ook mogelijk bij

burgerwoningen.

- De gemeente biedt ruimte aan routegebonden recreatie en de ontwikkeling van dagrecreatieve voorzieningen.

Landinrichting Staphorst/ Reestdal – (bron: "Schetsschuit" 2009)

Landinrichting Staphorst/ Reestdal is recent gestart en bevindt zich in de verkenningsfase. De gebiedsontwikkeling is een samenwerkingsverband van de gemeente Staphorst met de gemeente Hardenberg, de Provincie, het Waterschap Reest en Wieden en DLG.

De belangrijkste opgaven zijn:

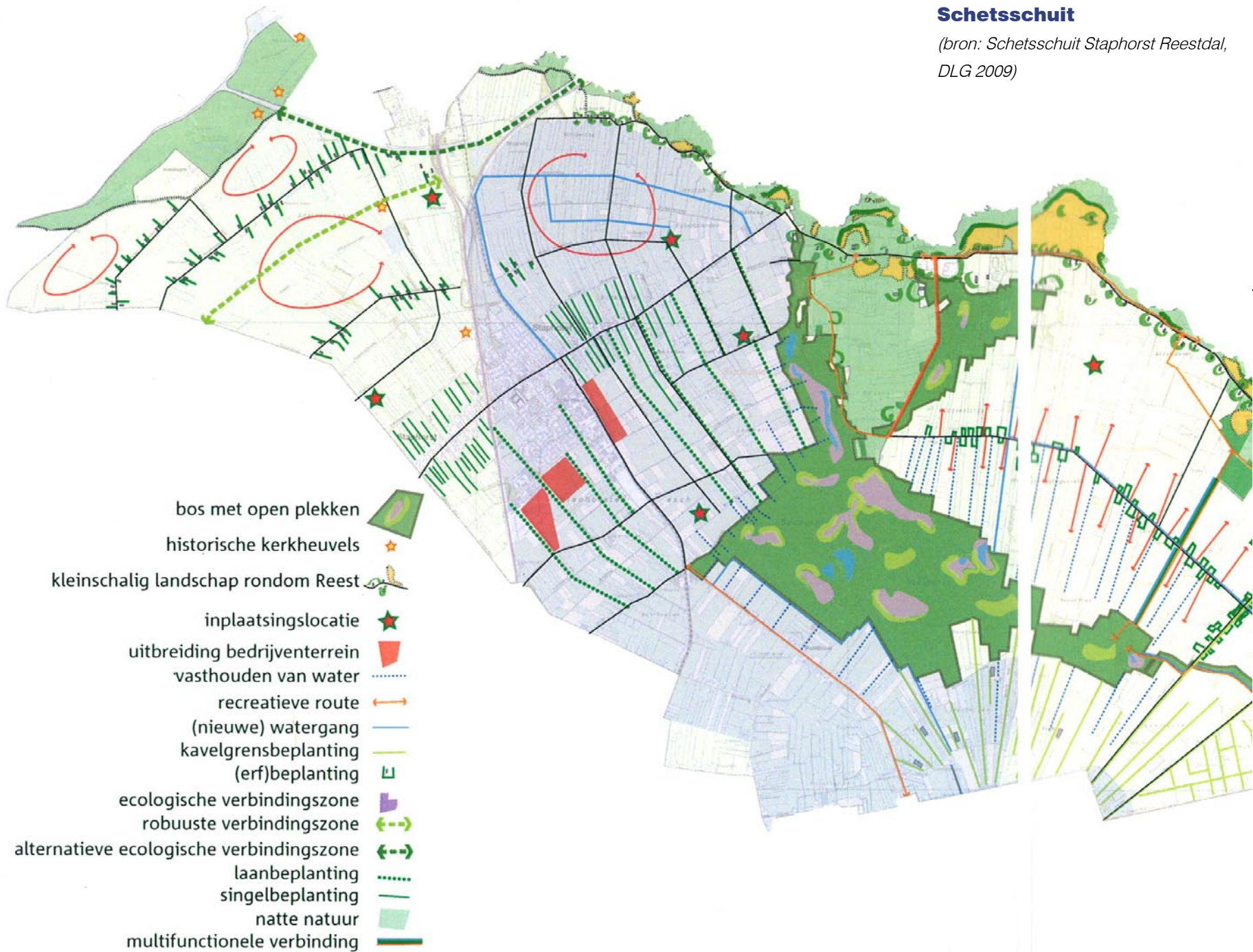
- versterken van de agrarische structuur, met name verkaveling;
- realiseren EHS en nieuwe natuur rondom het Reestdal;
- realiseren van waterveiligheid, het vasthouden van water in het beekdal in extreme situaties en het verbeteren van de waterhuishouding ten behoeve van landbouw en natuur;
- versterken landschappelijke structuur.

In 'schetsschuit', het resultaat van schetssessies met bewoners, gebruikers, agrariërs, natuur- en waterschapsmensen, overheden en specialisten, is een streefbeeld tot 2030 voor het gebied gegeven. Het streefbeeld houdt in:

- toekomstgerichte landbouw door het verbeteren van de verkaveling, aanwijzen van gebieden waar landbouw nummer één is, schaalvergroting en verbrede landbouw;
- inplaatsingslocaties voor agrarische bedrijven die elders geen ruimte meer hebben;
- ecologische verbindingzones Hoogeveense Vaart, Rienkskanaal (Natte as) en zuidoostpunt Staphorster Bos;
- ruimte voor bedrijvigheid en nieuwe economische dragers, zoals multifunctionele centra, koeriersdiensten, verbrede landbouw en nieuwe invullingen voor VAB's;

Schetsschuit

(bron: Schetsschuit Staphorst Reestdal,
DLG 2009)

- meer ruimtelijke afwisseling in het Staphorster Bos, behoud van de bosranden, vasthouden van water ten westen van het bos;
- behoud karakteristieke architectuur en verschillen tussen Westerhuizingerveld, Staphorst en Reestdal;
- nieuwe functie voor zandwegen, zoals recreatieve verbinding tussen Staphorster Bos en de Olde Maten;
- sterk landschappelijk casco met ruimte voor de boeren in het slagenlandschap door kap restanten van elzensingels en herplant met onderlinge afstand van 125 meter tussen de singels;
- uitbreiding tuinbouwgebied met ondersteunend glas bij Punthorst aangrijpen om oude slagenstructuur te herstellen en de glastuinbouw in te passen;
- verschraling van de natte hooilanden in het Reestdal.

Nota Belvédère Staphorst

Naast het feit dat de lintbebouwing van de Streek een beschermd dorpsgezicht is, zijn binnen de gemeente Staphorst twee Belvédèregebieden aangewezen: Staphorst en Reestdal. Deze gebieden zijn in de Nota Belvédère bestempeld als gebieden met grote cultuurhistorische betekenis. Voor beide gebieden geldt dat wordt ingezet op het instandhouden en het ontwikkelen van de cultuurhistorische identiteit. Instandhouding gebeurt door vastlegging in bestemmingsplannen. Ontwikkeling vindt plaats door een integrale benadering en aansluiting bij lokale initiatieven met name op gebied van natuurontwikkeling, natuurbeheer, waterbeheer en recreatie. Voor Belvédèregebied Staphorst kan ook worden ingespeeld op bestaande ontwikkelingen zoals verstedelijking en infrastructuur. Een kans voor versterking van de cultuurhistorische identiteit van het Reestdal is het Overijsselse landbouwproject voor herintroductie van oude gewassen van voor de maïscultuur. Het gaat bij Belvédère nadrukkelijk niet om behoud maar om 'behoud door ontwikkeling'. Het

Belvédèrebeleid zet in op het behouden van de waarden van het verleden voor de toekomst en hier een nieuwe betekenis aan toekennen zonder het gebied 'op slot' te willen doen. Nota Belvédère Staphorst is integraal met bewoners opgesteld.

Bestemmingsplan Buitengebied (uitgangspunten)

Het Bestemmingsplan Buitengebied wordt herzien met als basis de Kadernota Buitengebied. De nota gaat niet concreet in op individuele locaties, daarom is een Nota van uitgangspunten Bestemmingsplan Buitengebied opgesteld.

Belangrijke uitgangspunten op het gebied van landschap zijn:

- Bij bouwaanvragen van agrarische bedrijven, waarbij ruimtelijke schaalvergroting plaats vindt moet een inrichtingsschets worden ingediend met o.a. aandacht voor het landschap/verbetering van de ruimtelijke kwaliteit en de Kwaliteitsimpuls Groene omgeving uit de Omgevingsvisie Overijssel.
- Monumentale bomen als aanduiding op de kaart opnemen. Bestaande (elzen)singels en andere waardevolle landschappelijke elementen/structuren specifiek bestemmen en beschermen via een aanlegvergunningstelsel. Nieuwe landschapselementen zijn bij recht toegestaan binnen de bestemming agrarisch met waarden en natuur.
- Bestaande zandwegen zullen wegens hun karakteristiek specifiek worden bestemd. Aanlegvergunningstelsel voor verharding, indien voldoende noodzaak daarvoor bestaat.
- Hout en fruitteelt toestaan in het kleinschalige landschap tussen de Punthorst en de Maat en in het halfopen landschap van het Westhuizingerveld, elders niet.
- Nieuwe landgoederen zijn in principe denkbaar aansluitend aan natuurgebied en bos.
- Natuurlijke laagtes in het hele plangebied beschermen tegen egalisatie.

Ontwikkelingsvisie stadsrandzone Meppel – Reestdal

Deze visie beslaat een klein deel van de gemeente Staphorst gelegen ten oosten van Meppel in een soort driehoek tussen de Reest, de A28 en A32 en vormt een uitwerking van het gebiedsplan Samen over de Reest. Ook beslaat het plan een deel van het Meppelse grondgebied. Doel is de ontwikkeling van deze stadsrandzone tot een aantrekkelijk gebied, waar het landschap en identiteit van het Reestdal herkenbaar en beleefbaar is.

Daartoe zijn een aantal projecten geformuleerd:

- Herstel benedenloop Reestdal: Realiseren van een natuurlijker Reestdal met schoner water en een natuurlijke peildynamiek ten bate van de beekdalflora en –fauna.
- Vitaal en historisch cultuurlandschap: Voor het Staphorster deel zet het plan in op het tegengaan van de slijtage en verloedering van het zandontginningenlandschap en het geven van een nieuwe impuls door inrichting en beheer van erven en gronden. Opgave is het open houden van het landschap met behulp van de grondgebruikers en een bijdrage leveren aan het weidevogelbeheer.
- Veilige en aantrekkelijke routes en poorten: Sterkere beleving van het Reestdal dicht bij de stadsrand van Meppel voor o.a. wandelaars en fietsers.
- Groenblauwe zone A28-Hoogeveense Vaart: Verbinden van de natuurgebieden de Wieden, het Reestdal en de Wold Aa voor soorten die gebonden zijn aan droge en natte ecotopen.

Beleidsnotitie ‘Open plekken Staphorst’

De notitie is een voortvloeisel de Belvédère nota en biedt randvoorwaarden voor de invulling van open plekken achter de lintbebouwing van Staphorst-Rouveen ten behoeve van woningbouw.

Randvoorwaarden zijn onder andere:

- Het woningtype moet gebaseerd zijn op de Staphorster boerderij, qua positionering op de kavel, hoofdvorm, nokrichting, goothoogte en gevelindeling.
- Er dient voldoende afstand gehouden te worden tot de weg.
- In bepaalde situaties kan het lint onder voorwaarden worden uitgebreid door achter de laatste boerderij een nieuwe boerderij te bouwen.
- Karakteristieke zichtlijnen vanuit de lintbebouwing naar het achterliggende gebied dienen onbebouwd te blijven, deze open plekken zijn aangewezen en uitgesloten van bebouwingmogelijkheden.

‘Bossies an de diek’, ‘Boeren planten bomen’ en ‘Boomgaard op je erf’

De gemeente heeft verschillende lokale beleidsplannen met tot doel het stimuleren van erf- en perceelgrensbeplanting. Aan deze regelingen zijn subsidies gekoppeld.

Voor de lintbebouwing van Staphorst-Rouveen is dat 'Bossies an de diek'. Hieraan is een gemeentelijke subsidieregeling gekoppeld die het mogelijk maakt om tot herstel van het karakteristieke dorpsgezicht te komen door het terugbrengen van de oorspronkelijke beplanting op de erven van de boerderijen. 'Boeren planten bomen' is zo'n zelfde regeling maar dan voor alle erven buiten de bebouwde kom. Ten oosten van de A28 wordt daarnaast in 'Boomgaard op je erf' met subsidies de aanleg van fruitgaarden bij de boerderijen gestimuleerd om het voedselaanbod voor zoogdieren en vogels in dit gebied te vergroten.

Ook bestaat er een subsidieregeling voor elzensingels in het kader van Groenblauwe diensten² (projectvoorstel elzensingellandschap Rouveen).

² Groenblauwe diensten is een regeling voor herstel en duurzaam beheer van particuliere landschapselementen, met name in het houtsingellandschap. Deze regeling is per 10 februari 2010 in werking getreden.

Welstandsnota

Iedere aanvraag voor een bouwvergunning in de gemeente Staphorst wordt getoetst aan welstandscriteria. Bepalend voor de ruimtelijke kwaliteit van de bebouwing is zowel de kwaliteit van de individuele gebouwen, als de kwaliteit van het totaalbeeld van gebouwen in hun onderlinge samenhang. De nota geeft richtlijnen voor aan- en uitbouwen, bijgebouwen en overkappingen, kozijn- en gevelwijzigingen, dakkapellen, erfafscheidingen e.d.

Beleidsnotitie recreatie en toerisme

De Beleidsnotitie Recreatie en Toerisme richt zich op de verblijfsrecreatievoorzieningen voor toeristen. Ook de faciliteiten, activiteiten en evenementen op (dag)recreatief terrein, die zowel beschikbaar en toegankelijk zijn voor de inwoners van Staphorst als voor toeristen en andere mensen van buiten de gemeente, zijn meegenomen.

De gemeentelijke doelstellingen ten aanzien van recreatie en toerisme zijn (samengevat):

- uitbreiding kleinschalige verblijfsrecreatie rondom lint Staphorst/ Rouveen;
- kwaliteitsverbetering grootschalige verblijfsrecreatie IJhorst, geen uitbreiding;
- bevorderen bereikbaarheid en toegankelijkheid van de Olde Maten en het Reestdal, met focus op natuurbeleving en extensieve recreatie;
- realiseren van een netwerk van aantrekkelijke en veilige fietsroutes;
- bevorderen van de samenwerking tussen alle betrokken partijen.

Ontwikkelingen en trends

Er zijn verschillende ontwikkelingen gaande in het buitengebied die van invloed zijn op de ontwikkeling van het landschap en kansen bieden voor versterking van het landschap.

Schaalvergroting in de landbouw

De schaalvergroting in de landbouwsector zal zich naar verwachting ook in de komende jaren blijven voortzetten. Schaalvergroting vindt plaats door modernisering van de landbouw en door een ontwikkeling richting minder maar grotere landbouwbedrijven. Dit vraagt om een goede visie op en strategie voor het behoud en de ontwikkeling van het landschap, rekening houdend met de agrarische sector.

Nieuwe erven in het buitengebied

In het kader van de landinrichting zal mogelijk gezocht worden naar nieuwe locatie voor her- dan wel nieuwvestiging van agrarische bedrijven. Ook zullen in het kader van functieverandering (rood-voor-rood) huidige agrarische erven worden omgevormd tot burgererven. Daarbij is landschappelijke inpassing een belangrijk aandachtspunt. Vanuit ruilverkaveling Rouveen zijn overigens ook nieuwe clusters van erven ontwikkeld. In het kader van Landinrichting Staphorst / Reestdal kan een soortgelijke ontwikkeling ook in dat gebied plaatsvinden.

Nieuwe woonwijken en bedrijventerreinen

Uitbreiding van de kern Staphorst met bedrijventerrein en woonwijken zijn in te toekomst te verwachten. Het Landschapsplan Staphorst kan aanbevelingen doen over locatiekeuzen.

Nieuwe landgoederen

Bij IJhorst liggen twee landgoederen. Mogelijk worden in de toekomst initiatieven genomen om nieuwe landgoederen te stichten. Hiervoor is provinciaal beleid ontwikkeld. Zo kunnen nieuwe landgoederen van minimaal 10 hectare met een "landhuis van allure" worden aangelegd. Voor NSW-landgoederen geldt volgens de provinciale regeling een minimum grootte van 5 hectare. In het Landschapsplan Staphorst kunnen indien nodig aanbevelingen worden opgenomen voor lokaal landgoederenbeleid.

Ruimtelijke gevolgen van beleid en ontwikkelingen

De hierboven beschreven samenvattingen van beleidsdocumenten en ontwikkelingen bieden uitgangspunten en kansen voor de ontwikkeling van het landschap. In deze paragraaf wordt per thema beschreven welke aandachtspunten en aanknopingspunten er zijn.

Natuurontwikkeling

Als gevolg van het natuurbeleid zal het ruimtelijke beeld van de natuurgebieden en ecologische verbindingzones in de toekomst veranderen. In het gebied de Olde Maten zullen delen een open landschapsbeeld krijgen, als gevolg van het open maken van petgaten (trekgaten). Andere delen kunnen een meer gesloten beeld krijgen, als gevolg van veranderingen in beheer. Ook het landschappelijke beeld van het Reestdal zal als gevolg van natuurbeleid veranderen. Het landschapsplan zal vanuit het landschapsbeeld redenerend een visie op de landschappelijke ontwikkeling van onder meer Reestdal geven. Deze visie kan enigszins afwijken van het gewenste "natuurbeeld".

Water

Bij de uitvoering van waterbeleid zullen de eerste veranderingen zichtbaar zijn aan de inrichting van waterlopen. Een aantal waterlopen, bijvoorbeeld langs de Oostermenneweg is al opnieuw ingericht. Door de aanleg van oeverzones ontstaan nieuwe landschapselementen met riet en mogelijk opgaande beplanting.

Cultuurhistorie

Het cultuurhistorische beleid biedt kansen voor behoud en herstel van historische bebouwing en hun omgeving (erven en landschapselementen), zoals in de Streek, en van historisch landgebruik, bijvoorbeeld in het Reestdal.

Nieuw erf in het buitengebied met een aanzet tot landschappelijke inpassing

Bebouwing in het buitengebied

De volgende onderdelen van ruimtelijk beleid zoals onder meer verwoord in de Kadernota Buitengebied kunnen verder worden uitgewerkt in het landschapsplan:

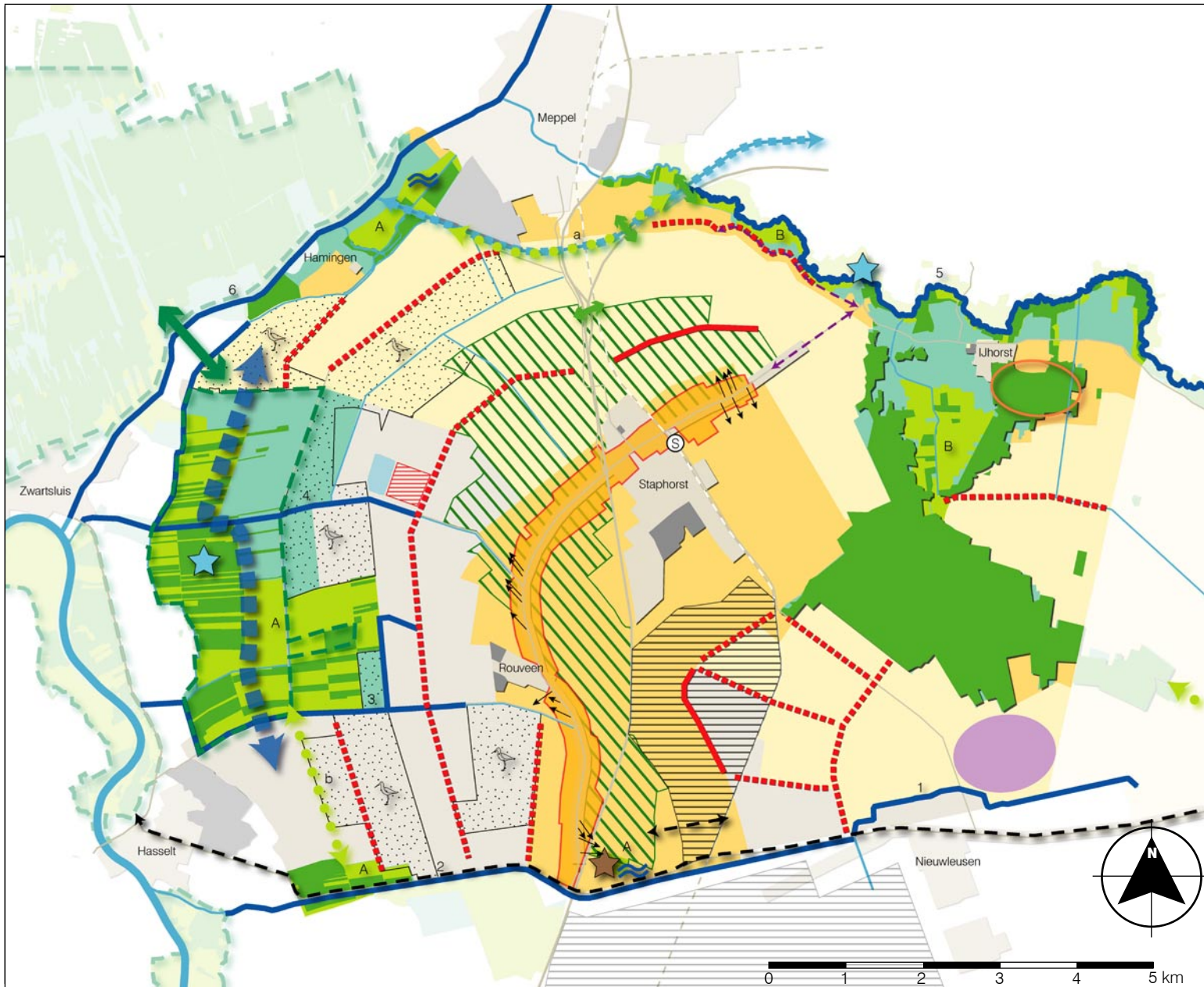
- Bij ruimtelijke ontwikkelingen moet rekening worden gehouden met onder meer de karakteristieken van de landschapstypen en cultuurhistorische waarden. In het landschapsplan wordt beschreven wat de karakteristieken en waarden precies zijn en hoe deze kunnen worden behouden en ontwikkeld.
- Landschappelijke inpassing bij nieuw- of hervestiging van landbouwbedrijven en uitbreiding tuinbouwgebied met ondersteunend glas. In het landschapsplan worden per landschapstype bouwstenen voor landschappelijke inpassing uitgewerkt.
- Verder te ontwikkelen en nieuw te ontwikkelen agrarische linten.
- Het beleid biedt mogelijkheden voor VAB's, nieuwe woonerven in het kader van rood-voor-rood en nieuwe landgoederen.

Bij dergelijke ontwikkelingen zullen de landschapsvisie en de bouwstenen voor landschappelijke inpassing een landschappelijk kader bieden.

Landinrichting Staphorst / Reestdal

- Het versterken van de landschappelijke structuur is expliciet een opgave voor het plangebied van het landinrichtingsproject. Het landschapsplan kan hierbij aansluiten, of juist meer aandacht geven aan andere deelgebieden.
- De herverkaveling vraagt om een strategie met betrekking tot behoud en ontwikkeling van perceelgrensbeplanting. In het uitvoeringsplan van het landschapsplan wordt dit verder uitgewerkt.

Ruimtelijke gevolgen van beleid

Legenda

- Behouden bestaande natuur- en bos-gebieden en wateren (SPO)
- EHS - begrensd:
Robuuste natuurontwikkeling en openstelling voor publiek (OVO)
- EVZ - zoekgebied:
Ontwikkelen natuurwaarden (OVO)
a. EVZ Wieden - Reest-Wold Aa
b. EVZ Olde Maten - Stadsgaten
- Versterking Natte As - zoekgebied (HEO)
- Ontwikkelen Nieuwe Natuur (NGP)
A. Ontwikkelen natte natuur met grasland, moeras en bloemrijk nat soortenrijk grasland
B. Ontwikkelen beekdalnatuur met nat bloemrijk grasland, dotterbloemgrasland, moeras en op esgronden akkerbeheer (Nieuwe Natuur)
- Groene Kruispunt West; Wieden - Olde Maten
- Natura 2000 gebied (OVO)
(begrenzing kan nog veranderen)

Weidevogelgebied (OVO)

Realiseren faunapassage (o.a. herstel verbinding Reest) (SMR/ GSR)

Waterlichaam KRW (WPS)

1. Beentjesgraven
2. Dedemsvaart
3. Kloosterzielstreng
4. Kostverlorenstreng
5. Reest
6. Meppelerdiep

Vaart met oevers voor natuur en recreatie (SMR)

Topgebied voor aanpak verdroging (OVO)

Waterberging (OVO)

Herstel bisschopsschans; combinatie cultuurhistorie, waterberging, nieuwe natuur (rietoevers)

Beschermen karakteristiek dorpsgezicht (KICH)

Behouden karakteristieke zichtlijnen in lint (BOP)

Zoekgebied voor de oprichting van windturbines met inachtneming van landschaps- en natuurwaarden (OVO)

Uitbreiding zandwinlocatie (OVO)

Landschappelijke inpassing verblijfsrecreatie (GSR)

Mogelijkheid vollegrond tuinbouw met ondersteunend glas - zoekgebied (KNB)

Mixlandschap landbouw, natuur, water en wonen (OVO)

Gebiedsontwikkeling / ruilverkaveling Staphorst Reestdal

Gebied elzensingelproject

Verder te ontwikkelen agrarische linten (KNB)

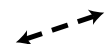
Nieuw te ontwikkelen agrarische linten (KNB)

Woningbouw/ aanleg bedrijventerrein i.c.m. water, groen en infrastructuur (OVO)

Aan te leggen fietspaden (RPF)

Ontwikkelingsstructuur infrastructuur (KNB)

Nieuw treinstation (OVO)

KNB = Kadernota Buitengebied
 OVO = Omgevingsvisie Overijssel
 SMR = Stadsrandzone Meppel-Reest
 WPS = Waterplan Staphorst
 BOP = Beleidsnotitie open plekken Staphorst
 NGP = Natuurgebiedsplan Overijssel
 KICH = Kennisinstructuur Cultuurhistorie
 RPF = Raamplan Fietspaden
 HEO = Herbegrenzing EHS Overijssel
 GSR = Gebiedsplan Samen over de Reest

bijlage **C**

INVENTARISATIE LANDSCHAPSELEMENTEN

Solitaire elzen of restanten van een elzensingel?

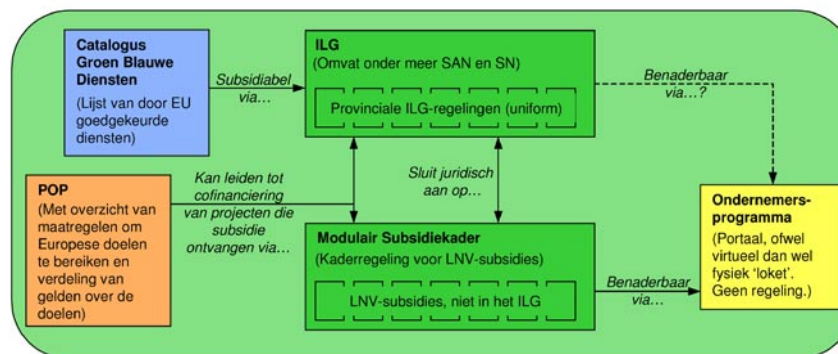
SUBSIDIEBRONNEN

Investeringsbudget Landelijk Gebied (ILG)

Uitvoering: Provincie Overijssel

Omschrijving: Het Investeringsbudget Landelijk Gebied bundelt bijna alle subsidieregelingen met betrekking tot landschap tot één budget. Dat geldt ook voor de subsidies uit het Europees Plattelands Ontwikkelingsprogramma 2007-2013 (POP II). Met dit ILG-budget moet de provincie zowel haar eigen doelen voor het landelijk gebied als de rijksdoelen realiseren.

De provincie vormt hiermee de schakel tussen de regio en het Rijk. Samenwerking met de regio is vastgelegd in het provinciaal meerjarenplan (PMJP). Dit PMJP is een samenwerkingsverband tussen de provincie, de gemeentes en de waterschappen. Hierin staat wat de doelen van de provincie zijn en met wie zij die doelen wil bereiken. De prestatieafspraken tussen Rijk en provincie gelden voor een periode van 7 jaar (2007-2013).

De komende jaren (tot 2013) richt de Provincie Overijssel zich op de volgende aspecten:

- **Perspectiefvolle landbouw:** Verbetering van de ruimtelijke structuur van de landbouw, verbreding en versterking van de economische basis van de landbouw, ontwikkeling van een ecologisch duurzame landbouw.
- **Behoud en versterking van de kwaliteit van natuur en (cultuur)landschap:** Realisatie van de ecologische hoofdstructuur, bescherming van natuurwaarden en soortendiversiteit, behoud en versterking van dragende landschapsstructuren en (cultuurhistorische) kwaliteiten, stimulering van aanleg, herstel en beheer van landschapselementen, realisatie van de gewenste (water)bodemkwaliteit.
- **Economische vitaliteit:** Dynamiek van de niet-agrarische bedrijvigheid, waaronder dynamiek van de toeristisch-recreatieve sector.
- **Sociale vitaliteit en leefbaarheid:** Instandhouding en versterking van de basisvoorzieningen, behoud van sociale cohesie en vitaliteit, behoud en ontwikkeling van historische en kenmerkende waarden in landschap en ruimtelijke ordening.
- **Veerkrachtig watersysteem:** Zorg voor voldoen stroomgebied aan de normen voor wateroverlast, zorg voor voldoen waterlichamen conform het Stroomgebiedsbeheersplan voor Rijn-Oost aan de ecologische en chemische kwaliteitsnormen uit de Europese Kaderrichtlijn Water.

(bron: PMJP Overijssel, 2006)

Voor de uitvoering en concretisering is Overijssel opgedeeld in 7 regio's, waarvan Noordoost-Overijssel relevant voor de gemeente Staphorst.

Samen met gemeenten en waterschappen stelt de provincie jaarlijks gebiedsprogramma's op die een concrete doorvertaling zijn van het PMJP naar de gebieden. Die gebiedsprogramma's vormen de basis voor juridisch bindende afspraken tussen de provincie en elke bestuurlijke partner afzonderlijk en voor subsidies aan tal van maatschappelijke organisaties die bijdragen aan het realiseren van het PMJP.

Voor POP II-gelden wordt naast de ILG-criteria ook aan de Europese criteria voor deze regeling getoetst. Beoordeling ligt bij Dienst Landelijk Gebied (DLG). Voor de lopende periode tot 2013 zijn er geen gelden meet vanuit het PMJP beschikbaar.

Groene en Blauwe Diensten

Uitvoering: Provincie Overijssel, team Subsidieverlening

Doelgroep: Gemeenten of rechtspersonen zoals stichtingen

Omschrijving: Grondeigenaren die een landschapselement op hun grondgebied willen aanleggen, beheren of onderhouden, dragen bij aan het behoud van het Overijsselse landschap. Daarmee leveren zij een groen of blauwe dienst aan de samenleving. Betaling voor deze dienst kan geschieden vanuit Groene en Blauwe Diensten, welke via de gemeente worden aangeboden. De gemeente dient daartoe op basis van haar Landschapsplan een projectvoorstel te maken, inclusief geplande inzet en kosten. Om financiering voor het project voor een periode van 20-30 jaar te garanderen wordt een (landschaps)fonds opgericht. De gemeente vult het fonds en de provincie verdubbeld het bedrag. Kortom Groen en Blauwe Diensten zijn provinciale subsidies voor de uitvoering, organisatie en opstellen van projectvoorstellen, mits niet in aanmerking komend voor gemeentelijke subsidie (zie onder).

Groene en Blauwe Diensten elzensingels Rouveen

Uitvoering: Gemeente Staphorst, Afdeling Groen / Stichting Groenblauwe Diensten

Doelgroep: Particulier

Omschrijving: Subsidie voor het herstellen, aanleggen en onderhouden van elzensingels binnen een projectgebied in Rouveen. Na eventuele aanleg of herstel is er voor de singels een subsidie met een contractperiode van 21 jaar voor onderhoud. Ook de in de ruilverkaveling aangelegde singels komen in aanmerking.

Subsidiestelsel Natuur- & Landschapsbeheer (SNL)

Uitvoering: Dienst Regelingen (LNV), Dienst Landelijk Gebied, Algemene Inspectiedienst

Doelgroep: agrarisch natuurbeheerders, professioneel terreinbeherende organisaties en particulieren, stichtingen, gemeenten, etc. die natuurterreinen beheren

Omschrijving: Vanaf 1 januari 2010 zijn de Provinciale Subsidieregeling Natuurbeheer (PSN), de provinciale Subsidieregeling Agrarisch Natuurbeheer (PSAN) en het Programma Beheer vervallen en is het Subsidiestelsel Natuur- & Landschapsbeheer (SNL) in werking getreden. Dit nieuwe stelsel

is een verbetering en gebouwd met de ervaringen rond de uitvoering van het Programma Beheer. SNL wordt in het kader van het ILG onder verantwoordelijkheid van de Provincie Overijssel uitgevoerd.

SNL bestaat uit 2 subsidieregelingen:

1. subsidieregeling Natuur- en Landschapsbeheer
2. subsidieregeling Kwaliteitsimpuls Natuur en Landschap, d.w.z. eenmalige investeringen ter verbetering van de natuurkwaliteit

De beheersubsidie bestaat uit subsidiemogelijkheden voor natuurbeheer, agrarisch natuurbeheer en landschapsbeheer. Het stelsel SNL werkt daarom niet zonder een natuurbeheerplan. Daarom is het Natuurbeheerplan Overijssel opgesteld. In het natuurbeheerplan staat waar er natuur begrensd is en welk beheer daar gewenst is. Deze natuurbeheerplannen zijn een wijziging ten opzichte van de oude gebiedsplannen in het kader van Programma Beheer. Op een beheertypenkaart staat aangegeven welke gebieden voor subsidie in aanmerking komen. De natuurdoelen zijn benoemd volgens de nieuwe indeling uit het nieuwe stelsel SNL, de Index Natuur en Landschapsbeheer. Deze index is het instrument voor de sturing op doelen, de financiering van het natuur- en landschapsbeheer en de monitoring. De Index bestaat uit de onderdelen natuur (N), agrarische natuur (A) en landschapselementen (L). Daarbij wordt een onderscheid gemaakt in doelen (natuurtypen, agrarische natuurtypen en landschapselemententypen) en beheertypen (natuurbeheertypen, agrarische beheertypen en landschapsbeheertypen). De Index vervangt de huidige natuurdoeltypen, de Programma Beheerpakketten en de gehanteerde typologieën van de verschillende beheerders en integreert de habitattypen van Natura 2000. Landschapsbeheertypen die subsidiabel zijn, zijn houtwal en houtsingel, elzensingel, hakhoutbosje, knotboom, eendenkooi, poel en klein historisch water, rietzoom/ klein rietperceel.

Om in aanmerking te komen voor subsidies uit Kwaliteitsimpuls Natuur en Landschap gaat het om een kwantitatieve of kwalitatieve opgave om in een gebied de natuurkwaliteit te verbeteren. Dit kan door:

- verwerving van gronden door natuurontwikkeling;
- (her)inrichting van terreinen;
- functieverandering van landbouwgrond naar natuur;
- herstel van milieu- en waterkwaliteit;
- kwaliteitsverbetering van bestaande natuur.

Een ambitiekaart (onderdeel van het natuurbeheerplan) beschrijft de gewenste eindsituatie van natuurterreinen en agrarische natuurgebieden. Dit in tegenstelling tot de beheertypenkaart, die de huidige situatie van de terreinen aangeeft en daarmee de basis voor de beheersubsidies. Het verschil tussen de ambitiekaart en de beheertypenkaart geeft aan of er gebruik kan worden gemaakt van een (investerings)subsidie Kwaliteitsimpuls.

Subsidiabel zijn:

- maatregelen voor verbetering van de natuurkwaliteit in een bestaand natuurterrein waarbij het beheertype niet veranderd;
- inrichtingsmaatregelen in een bestaand natuurterrein waarbij van het aanwezige beheertype wordt overgestapt naar het gewenste beheertype;
- inrichtingsmaatregelen waarbij landbouwgrond wordt omgevormd naar natuurterrein;
- inrichtingsmaatregelen op landbouwgrond om de kwaliteit van een aanwezig agrarisch beheertype te verhogen;
- inrichtingsmaatregelen op landbouwgrond met als doel nieuwe landschapselementen aan te leggen.

Het natuurbeheerplan geeft dus aan welk specifiek beheer de Provincie wenst in een bepaald gebied en welke beheerpakketten daarvoor open staan. De subsidieaanvraag moet dus passen binnen de doelstellingen van het natuurbeheerplan.

Aanvraag van de subsidies is op vrijwillige basis. Agrariërs en particuliere beheerders kunnen zelf kiezen of ze gebruik willen maken van de subsidieregeling of de grond aan de overheid verkopen. Particulier natuurbeheer wordt in Overijssel overal mogelijk gemaakt.

Regeling Draagvlak Natuur

Uitvoering: Dienst Regelingen (LNV)

Doelgroep: Stichtingen, verenigingen of samenwerkingsverbanden hiertussen die zich voornamelijk richten op natuur, bos en landschap (statutair vastgelegd), in meer dan één provincie actief zijn en voor minder dan 90% afhankelijk zijn van rijksmiddelen.

Omschrijving: De regeling bestaat uit 2 onderdelen:

1. De regeling stimuleert organisaties die projecten uitvoeren gericht op natuur- en milieueducatie, voorlichting, visievorming en samenwerking tussen organisaties. Projecten bestaan uit concrete producten en activiteiten die aan één of meer projectdoelstellingen van de regeling moeten voldoen.
2. De regeling stimuleert organisaties die door middel van programma's de maatschappelijke betrokkenheid bij natuur vergroten. Programma's zijn vooral gericht op processen en het benutten van de rol van de uitvoerende organisatie. De programma's moeten ook aan één of meer programmadoelstellingen voldoen.

Subsidie Landgoed als natuurschoon (NSW)

Uitvoering: Dienst Regelingen (LNV)

Doelgroep: Eigenaar of erfpachter van een landgoed

Omschrijving: Het biedt fiscale voordelen om een landgoed te rangschikken onder de Natuurschoonwet 1928 (NSW). De belangrijkste voorwaarden om hiervoor in aanmerking te komen zijn:

- Het landgoed is minstens 5 ha. groot, aaneengesloten, of (deel van een) historische buitenplaats van minimaal 1 ha. Onder nadere voorwaarden kan een onroerende zaak van minder dan 5 ha. ook als NSW-landgoed worden aangemerkt.
- Het landgoed bestaat voor minstens 30% uit houtopstanden of natuurterreinen. Een combinatie van beide is ook mogelijk.

Kwaliteitsimpuls Groene Omgeving

Uitvoering: Provincie Overijssel, team Subsidieverlening

Doelgroep: Gemeenten

Omschrijving: Kwaliteitsimpuls Groene Omgeving heeft tot doel het versterken van de gebiedskenmerken en de realisatie van provinciale doelen:

- buffering en versterking EHS;
- versterking landschap en ruimtelijke kwaliteit in Nationale Landschappen en -Parken;
- versterking landschap en ruimtelijke kwaliteit in mixgebieden en/of lokaal landschappelijk geprioriteerde gebieden;
- versterking gebiedskenmerken en structuren die in de catalogus Gebiedskenmerken (provincie) als normatief of richtinggevend zijn aangemerkt;
- versterking cultuurhistorische waarden;
- versterking groen/blauwe netwerken;
- verbetering toegankelijkheid t.b.v. recreatief medegebruik.

De subsidie bedraagt maximaal 100% van de subsidiabele kosten met een maximum van 3 keer het bedrag dat een particulier moet investeren ter versterking van de ruimtelijke kwaliteit met een maximum van €75.000 per aanvraag. Beheerkosten zijn niet subsidiabel. Een voorbeeld van een subsidiabel initiatief is een nieuw landgoed.

Subsidie Kwaliteit cultuurlandschap

Uitvoering: Provincie Overijssel, team Subsidieverlening

Doelgroep: Gemeenten, waterschappen, organisaties, particulieren

Omschrijving: Subsidiemogelijkheid voor plannen en projecten ter verbetering van het landschap, zowel het buitengebied als de kernrandzones. Dat kan zijn voor:

- opstelling van plannen, bijvoorbeeld een LOP, een beeldkwaliteitplan of een landgoedversterkingsplan, mits het plan is voorzien van een concreet uitvoeringsprogramma;
- uitvoering van projecten ter versterking van de kwaliteit van het cultuurlandschap, zoals landversterkingsplannen, herstel cultuurhistorische elementen, innovatieve projecten, aanleg van landschapselementen in herverkavelingsprojecten;
- investering in aanleg en herstel van recreatief groen in robuuste structuren groter dan 2 ha., met uitzondering van nieuwe bedrijventerreinen of woonwijken;
- investering in aanleg en herstel van groene elementen, bijvoorbeeld voor de inpassing van dorpsranden of randen van bedrijventerreinen.

Subsidie Herverkaveling en kavelruil

Uitvoering: Dienst Landelijk Gebied, Regio Oost, Team Subsidies en Financieringen

Doelgroep: Particulier, instelling, organisatie, onderneming, vereniging of stichting

Omschrijving: Subsidie voor het opstellen en uitvoeren van een projectplan dat gericht is op verbetering van de verkavelingstructuur. Voorwaarde is onder meer dat het projectgebied minimaal 300 ha. groot is.

Subsidieprogramma Stimulering recreatie en toerisme

Uitvoering: Provincie Overijssel, team Subsidieverlening

Doelgroep: Gemeenten

Omschrijving: Doel van het programma is het verbeteren van de toeristisch-recreatieve voorzieningen. Daarbij gaat het om het beheer en onderhoud van de recreatieve infrastructuur en realisatie van recreatieve fietspaden en regionale routestructuren. Ook stimuleert het programma de promotie en vermarkting van het toerisme.

Kwaliteitsimpuls Toerisme in Overijssel (KITO)

Uitvoering: Provincie Overijssel, team Subsidieverlening

Doelgroep: Toeristische ondernemingen

Omschrijving: Subsidie is beschikbaar voor adviestrajecten in toeristische projecten, investeringen in de kwaliteit en uitstraling van een toeristische onderneming, investeringen in een duurzame toeristische sector (o.a. energielabel voor recreatiewoningen) en stimulering van samenwerking in de toeristische sector.

Regeling Streekeigen Huis en Erf (SHE)

Uitvoering: Gemeente Staphorst, Afdeling Groen (i.s.m. Landschap Overijssel en Monumentenwacht)

Doelgroep: Particulier

Omschrijving: Om te voorkomen dat erven in de gemeente Staphorst hun streekeigen karakter verliezen, bestaat de regeling Streekeigen Huis en Erf (SHE), een samenwerkingsverband tussen de gemeente, de provincie, de Monumentenwacht en het Oversticht. Particuliere eigenaren kunnen advies en subsidie krijgen voor het opknappen van hun boerderij, schuur en/of de erfinrichting. Er zijn gelden beschikbaar voor het verbeteren van de beplanting (hagen, boomgaarden, solitairen) op 36 erven en het herstellen van de typische Staphorster bebouwing op 9 erven. Het gaat om kleinschalige maatregelen en ontwikkelingen op de erven. Grootschalige ontwikkelingen zijn buitengesloten voor deze subsidieregeling.

Subsidie Bossies an de diek

Uitvoering: Gemeente Staphorst, Afdeling Groen

Doelgroep: Particulier

Omschrijving: Subsidiemogelijkheid voor het terugbrengen van de oorspronkelijke beplanting in de tuinen van de boerderijen gelegen aan de Oude Rijksweg en de Gemeenteweg of de rijks- en gemeentelijke monumenten. Hiertoe staat een gemeentelijke folder ter beschikking. Afhankelijk van het aantal aanvragers zal het beschikbare budget over de aanvragen verdeeld worden. De gemeente Staphorst bestelt de beplanting en levert deze uit.

Subsidie Boomgaard op je erf

Uitvoering: Gemeente Staphorst, Afdeling Groen

Doelgroep: Particulier

Omschrijving: Gemeentelijke subsidie voor het aanplanten van fruitgaarden op de erven aan de oostkant van de A28. Voorwaarde is dat de fruitgaarden toegankelijk zijn voor vogels en zoogdieren.

Subsidie Boeren planten bomen

Uitvoering: Gemeente Staphorst, Afdeling Groen

Doelgroep: Particulier

Omschrijving: 'Boeren planten bomen' is een zeer succesvolle actie van Landschapsbeheer en biedt de mogelijkheid aan agrariërs, particulieren en landgoedeigenaren die in het buitengebied wonen om hun (boeren) erven te verfraaien met streekeigen boom- en struiksoorten of ouderwetse hoogstamfruitbomen. Door de aanvrager dient een soortenlijst samengesteld te worden met behulp van een uitvoerig instructieboekje, uitgegeven door Landschapsbeheer Nederland. De gemeentelijke subsidie voor dit project, op het plantmateriaal, bedraagt 50%. De beplanting wordt uitgeleverd door de gemeente Staphorst.

Fondsen

Naast deze subsidieregelingen zijn er ook meerdere particuliere en semi-publieke fondsen die financiële steun geven aan diverse initiatieven met name op gebied van cultuur, zoals VSB-fonds, Prins Bernhard Cultuurfonds, Mondriaanstichting, Koninklijke Nederlandsche Heidemaatschappij, Stichting Triodosbank en –fonds, Stichting Cultuurfonds van de bank van Nederlandse gemeenten, Bouwfonds cultuurfonds, Stichting Kunst en Openbare Ruimte en het Stimuleringsfonds voor Architectuur.

Daarnaast bestaat er de mogelijkheid om te financieren vanuit een vereveningsregeling of een op te richten landschapsfonds (zie paragraaf 3.5)

VERKLARENDE WOORDENLIJST

Achterdijk: Lage dijk aan achterzijde van een eerste ontginning, die de ontginning moest beschermen tegen het hoger gelegen veen erachter

Afwatering: Het afvoeren van overtollig water door een stelsel van watergangen

Agro-toerisme: Recreatieve activiteiten gekoppeld aan een agrarische onderneming, zoals kamperen bij de boer en verkoop streekeigen producten

Autonome ontwikkelingen: Ontwikkelingen op basis van huidig vastgesteld beleid en (maatschappelijke) trends

Beek: Kleine tot middelgrote stroom

Beeldkwaliteit: Beeldkwaliteit bestaat uit 2 niveaus; het structuurbeeld en de identiteit. Het structuurbeeld betreft de ruimtelijke relatie tussen objecten of elementen. Met de identiteit wordt de herkenbare eigenheid van een gebied of ruimtelijk object bedoeld.

Beheer: Onderhoud van landschapselementen

Beheermaatregelen: Maatregelen ten bate van (natuurvriendelijk) beheer

Beheersubsidie: Financiële vergoeding die het bijvoorbeeld mogelijk moet maken op rendabele wijze landbouw te bedrijven, waarbij het beheer van landschapselementen binnen de bedrijfsvoering kan worden opgenomen

Bemaling: Het op de gewenste hoogte houden van het waterpeil in een polder of boezem

Binnendijks: Deel van het rivierengebied dat door winterdijken wordt beschermd tegen de invloed van de rivier

Biodiversiteit: De hoeveelheid verschillende planten- en diersoorten die in een gebied voorkomen

Biotoop: Specifiek leefgebied van plant of dier

Blauwgrasland: Voedselarm, onbemest vochtig hooi- of weiland dat vroeger één keer per jaar in de zomer werd gehooïd. De naam is afkomstig van de blauwachtig gekleurde grassen die er groeien. Soms staan deze weilanden 's winters onder water. De belangrijkste grassoort is het pijpenstrootje, maar ook borstelgras en blauwe zegge komen voor.

Blokverkaveling: Verdeling van de (cultuur)grond in relatief kleine, rechthoekige of onregelmatige stukken (percelen). Volgt de loop van natuurlijke elementen zoals een beek of een heuvel.

Bodem: Bovenlaag van de grond, beïnvloed door processen aan het oppervlak

Boksloot: Een wat bredere sloot in het veengebied waardoor een baggerschuit (bok) kon varen waarmee het turf werd vervoerd

Bolakkers: Kleine akkers met een bolle ligging, ontstaan door eeuwenlange ophoging met potstalmest; ook wel eenmansessen genoemd

Broek- en heideontginning: Ontgonnen natte heide- en grote broekgebieden, die veelal pas ontgonnen konden worden in de tweede helft van de 19^e eeuw en het begin van de 20^e eeuw door nieuwe technieken. Gekarakteriseerd door een rationele blokverkaveling.

Cluster: Groep, bijvoorbeeld van gebouwen of van bomen.

Cultuurhistorie: Geschiedenis van de mens zoals deze tot uitdrukking komt in het landschap; onderscheid in archeologie, historische geografie en historische bouwkunde.

Dekzand: Fijne eolische (door de wind ontstane) zandafzetting uit de laatste ijstijd (Weichselien), die vrijwel geheel Nederland heeft bedekt. Dekzand is rijk aan kwarts en onvruchtbaar.

Dekzandkopjes: In de laatste ijstijd (Weichselien) door koude poolwinden ontstane (manshoge) zandbergjes in het veenlandschap.

Dekzandrug: Door toendrastormen in de laatste ijstijd (Weichselien) gevormde ruggen, meestal op de grens van begroeide en onbegroeide gebieden.

Dekzandopduiking: Geomorfologische aanduiding voor een zandige plek, hoger gelegen dan de omgeving. Zie ook dekzandkopjes.

Doelsoort: Planten- en of diersoort die wordt gebruikt om de omvang, inrichting en beheer van een ecologische verbinding of gebied vast te stellen.

Doorsnijding: Infrastructuur verbindt gebieden (in langsrichting), maar doorsnijdt ook gebieden (in dwarsrichting).

Draineren: Ondergronds afvoeren van (overtollig) water naar sloten.

Dynamisch: Veranderlijk.

Ecologie: De wetenschap van de relaties tussen levende systemen en hun omgeving en de eigenschappen van beiden.

Ecologische hoofdstructuur (EHS): Samenhangend netwerk van in (inter)nationaal opzicht belangrijke, duurzaam te behouden ecosystemen (natuurgebieden en ecologische verbindingzones).

Ecologische verbindingzones (EVZ): Corridors met als doel de afzonderlijke kerngebieden binnen de EHS met elkaar te verbinden tot een samenhangend ecologisch netwerk.

Ecologisch kerngebied: Gebied waarin hoge natuurwaarden voorkomen en een zeer belangrijke rol spelen in de ecologische structuur op hogere schaal.

Ecosysteem: Samenhangend systeem van dieren, planten en de abiotische omgeving.

Eendenkooi: Vanginrichting voor wilde eenden, met geboomte (kooibos) omzoomde vijver (kolk of kooiplas) met vier steeds smaller wordende slootjes (vangpijpen). Vroeger ving de kooiker hier eenden voor het vlees, tegenwoordig worden de inrichtingen alleen nog gebruikt om eenden te ringen. Om de rust in de kooi te garanderen, mag er binnen een bepaalde cirkel vanuit het midden van de kooi niet worden gejaagd.

Eenmansessen: Kleine individuele essen. Zie verder es.

Eerdgronden: Bodemkundige aanduiding voor humusrijke gronden.

Element: Kleinste landschappelijke bouwsteen (bijvoorbeeld boom, haag en houtwal).

Elzensingel: Rij met elzen langs slootkanten, ontstaan door spontaan ontkiemende elzenzaadjes. De vroegere boeren waren blij met de op hun perceelsranden kiemende boompjes en zaagden ze periodiek af voor brandhout en gebruikshout. Later werd het elzenhout ook gebruikt in ijzersmelterijen voor steenkool het hout verdrong. Nadat de functie van elzensingels was komen te vervallen (na de Tweede Wereldoorlog) groeiden veel elzensingels uit tot grote bomen.

Enkeerdgrond: Door de mens gevormde bodem van 50 cm of dikkere laag die een hoog percentage organisch materiaal bevat. Is langdurig bemest en wordt in verband gebracht met de potstal.

Ensembles: Een aaneengesloten gebied dat als landschappelijk geheel wordt beschouwd. Een ensemble bestaat uit verschillende fragmenten (zoals gebouwen, infrastructuur, reliëf, open ruimte, ...) die door hun onderlinge relatie een zekere ruimtelijke samenhang vertonen. Dankzij deze ruimtelijke samenhang zijn ensembles herkenbaar.

Erosie: Uit- of wegslijten van grond door stromend water (fluviaale erosie) of de wind (eolische erosie).

Es: Aaneengesloten (bolle) akkers op de zandgronden, vaak door houtwal beschermd, eeuwenlang opgehoogd met mest en plaggen uit de potstallen (waar de schapen 's nachts verbleven). Iedere boer was eigenaar van een paar stukjes grond op de es.

Fauna: Het dierenrijk in een bepaalde regio.

Faunapassage: Passage waar dieren een drukke weg kunnen oversteken. Voorbeelden zijn dassentunnel, stobbenwal en ecoduct.

Flora: Het plantenrijk in een bepaalde regio.

Fouragegebied: Verblijfplaats van een planten- of diersoort voor het zoeken van voedsel.

Geologie: Aardkunde.

Geomorfologie: Wetenschap die de verschijningsvorm van het aardoppervlak bestudeert.

Gerende verkaveling: Verdeling van een gebied in min of meer regelmatige stroken die naar achteren toe steeds smaller worden en (soms) samenkomen in één punt.

Geriefhout: Hout voor eigen gebruik van een boerderij; esenhout voor stelen van gereedschap, berkenhout voor bezems en wilgenhout voor in de kachel.

Groene diensten: Regeling voor beloning van onderhoud aan groenelementen.

Grondwater: Water in de bovenste grondlagen, waarvan de hoogte beïnvloed wordt door de stand van het oppervlaktewater en de grondsoort.

Habitat: Natuurlijk woongebied van een organisme of een levensgemeenschap.

Hakhout: Eén of meer bomen of boomvormers (vaak eik) die telkens bij de stam worden afgehakt. Nadat ze zijn geveld lopen zij opnieuw op de stronk uit.

Hoogstamboomgaard: Boomgaard waarin fruitbomen groeien met hoge, lange stammen.

Hoogveen: Veen dat groeit onder invloed van voedselarm regenwater, boven NAP gelegen.

Houtwal: Een houtwal bestaat uit een wallichaam met daarop bomen (voornamelijk eiken, maar ook berken en beuken) en struiken (sleedoorn, meidoorn, hazelaar, vuilboom en lijsterbes). De bomen dienden voorheen als bouwhout, als weidepalen, brandhout of voor de leerlooï-industrie.

Houtsingel: Houtwal zonder wallichaam, vaak een elzensingel. Houtwallen en houtsingels komen met name voor op de hoger gelegen zandgronden en hadden geriefhout of veekering als functie.

Identiteit: Verschijningsvorm van een element of een gebied, waarin het unieke karakter tot uitdrukking komt.

Inzijinging: zie wegzijinging.

Karakteristiek: Het geheel aan kenmerkende eigenschappen van een element of een gebied.

Klink: Vorm van maaiveldvaling in veengebieden. Zie ook oxidatie.

Kwel: Opwellen van grondwater naar het oppervlaktewater.

Laaglandbeek: Regenbeek zonder bron, maar met een groot oorspronggebied. Stroomt in de lage delen van Nederland, vaak tussen dekzandruggen. Omdat deze beken langzaam stromen, komen veel meanders voor.

Laagveen: Veen dat groeit onder invloed van het grondwater, beneden NAP gelegen.

Landgoed: Uitgestrekt complex van bossen en/of landbouwgronden, meestal in combinatie met een buitenplaats. Een landgoed vormt een ruimtelijke eenheid van verschillende, doorgaans grondgebonden functies die centraal worden beheerd.

Landschap: Het waarneembare deel van de aarde, dat wordt bepaald door de onderlinge samenhang en wederzijdse beïnvloeding van abiotische, biotische en antropogene factoren.

Landschapstype: Een karakteristieke combinatie van landschapskenmerken en landschapselementen, die in een bepaalde samenhang voorkomen als gevolg van natuurlijke omstandigheden en het menselijk gebruik.

Langhuisboerderij: Boerderij waarbij het woonhuis en het achterhuis onder één dak in elkaars verlengde liggen.

Legakker: Een smalle en lange strook grond in het veengebied, waar uitgebaggerd veen op te drogen werd gelegd om er turven van te maken. Zo ontstaat een typische legakkerstructuur van leggakkers omgeven door water (petgaten) of moerassige veengrond.

Lint(bebouwing): Languerekte lijn van (veelal vrijstaande) bebouwing langs een weg of waterverbinding.

Maaiveld: De hoogteligging van verharde en onverharde grond ten opzichte van NAP.

Meanderen: Het slingeren van de beek/rivier door plaatselijk vrij gering verval en een lage stroomsnelheid.

Moderne rationale verkaveling: Verdeling van de (cultuur)grond in grote rechthoekige stukken (kavels).

Nota Belvédère: Beleidsnota over de relatie tussen cultuurhistorie en ruimtelijke inrichting.

Occupatiepatroon: Voor een gebied kenmerkend patroon van bewoning/ verstedelijking, nauw gerelateerd aan de ontginningsgeschiedenis en aan het kavelpatroon.

Oeverland: Buitendijks gelegen stuk grond.

Ontginningsgeschiedenis: Historie van de in gebruik name (ontginning) van gronden, vaak vergeleken met bewoningsgeschiedenis.

Overstaander: Vrijstaande boom die tot doel heeft bescherming te bieden aan de verjonging (al dan niet geplant) en als zaadbron te dienen voor de natuurlijke verjonging. Meestal is de boom gespaard bij houtkap.

Oxidatie: Na ontwatering van veengebieden kan zuurstof doordringen in de bovenste veenlagen, waardoor plantenresten verteren en uiteenvallen in koolstof en water.

Patroon: Structuur die in een bepaalde situatie inzicht verschaft.

Peilbeheer: Beheer gericht op het reguleren van het grondwaterpeil in een gebied.

Perclering: Verdeling van (cultuur)grond in kleinere stukken.

Petgat: Een petgat is een smalle en lange strook water die is ontstaan door het uitbaggeren van veen. Veel grote plassen in veengebieden zijn ontstaan uit petgaten doordat stormen de tussengelegen legakkers wegsloegen of doordat ook de legakkers werden weggebaggerd. Petgaten worden ook wel trekaten genoemd. Zie ook legakker.

Polder: Met dijken omgeven gebied waarbinnen de waterstand kunstmatig op peil wordt gehouden.

Potstal(systeem): Schapenstal waarin steeds een nieuwe laag stro, heideplaggen van de hogere gronden of bladstrooisel op mest en gier werd gestrooid. Schrale zandgronden werden eeuwenlang met mest en plaggen uit de potstallen opgehoogd.

Relict: Overblijfsel uit vroeger tijd dat nog getuigt van de toestand zoals die destijds was.

Reliëf: De natuurlijke oneffenheid van het aardoppervlak.

Retentie: Het vasthouden van water in een gebied met het doel verdroging en piekafvoeren tegen te gaan.

Ribben: Overijssels woord voor legakker. Zie legakker.

Rivier: Natuurlijke waterloop ontstaan uit de samenvloeiing van neerslag en/of smeltwater.

Rivierduin: Door het verstuiwen van zand ontstane verhoging van het terrein langs een rivier.

Ruilverkaveling: Proces waarbij voor een bepaald gebied de inrichting wordt afgestemd op een efficiëntere verkaveling, verbetering van de infrastructuur en verbetering van de waterhuishouding.

Singel: Met loofhout beplante strook.

Slagenverkaveling: Verdeling van cultuurgrond in lange en smalle, door sloten gescheiden, stukken (kavels).

Solitair: Alleenstaand, bijvoorbeeld een alleenstaande boom.

Strokenverkaveling: Verdeling van cultuurgrond in lange en smalle stukken (kavels). Zie ook slagenverkaveling.

Structuur: Wijze van opbouw van een samengesteld geheel.

Stuifzand: Door overbegrazing en gebruik door de wind opgestoven arme dekzanden. Veel stuifzanden zijn in de 19e eeuw omgezet in bossen en daardoor in Europa zeldzaam. De ecologische omstandigheden komen in hoge mate overeen met die in woestijnen.

Successie: Van successie is sprake wanneer een levensgemeenschap dankzij natuurlijke processen wordt opgevolgd door een volgende.

Terp: Opgeworpen hoogte (met mest, zoden en huisafval) in (voorheen) dijkloos land waarop men woonde of die als vluchtheuvel diende.

Uitblazingskom: Komvormig gebied dat is ontstaan door verstuing van het zand.

Veen: Opeenhoping van dode plantenresten tijdens moerasachtige omstandigheden.

Vegetatie: Al het plantaardige dat ergens groeit; begroeiing.

Ven: Voedselarme plas op zandgrond, bijvoorbeeld heide, waarin veenvorming voorkomt.

Verbrede landbouw: Verbrede activiteiten die altijd in combinatie met agrarische activiteiten worden uitgevoerd. Er wordt onderscheid gemaakt in de thema's agrarisch natuur- en landschapsbeheer, recreatie, zorg, product en afzet.

Verdroging: Het proces van afname van de hoeveelheid beschikbaar water of van kwelintensiteit voor de plantengroei.

Verkaveling: Manier waarop cultuurgrond in stukken (kavels) is verdeeld.

Verlanding: Proces waarbij moerassen, wetlands, plassen of ondiepe meren langs natuurlijke weg in land veranderen.

Wegzijging: Door hoogteligging en bodemgesteldheid infiltreert water naar het grondwater. Ook inzijging genoemd.

LITERATUUR EN BRONNEN

Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN), Het Waterschapshuis, website www.ahn.nl, 2009

Annex de uitvoering van Groene Diensten elzensingellandschap Rouveen, Aequator, 2010

Beleidsnotitie 'Open plekken Staphorst', gemeente Staphorst, 2008

Beleidsnotitie Recreatie en Toerisme 2009-2014, gemeente Staphorst, 2009

Beleidsnotitie 'Toepassing uitvoeringskader Rood voor rood met gesloten beurs in de gemeente Staphorst', gemeente Staphorst, 2006

Bestemmingsplan Buitengebied Staphorst, concept, BügelHajema Adviseurs, 2010

Bestemmingsplan De Esch 3 Staphorst, gemeente Staphorst, 2010

Bodemkaart, website www.bodemdata.nl, 2009

Catalogus van boerderijen en erven, provincie Overijssel/ Het Oversticht, 2006

Cultuurhistorische Atlas Overijssel, provincie Overijssel/ Het Oversticht, website www.atlas-cultuurhistorie.nl, 2010

Folder 'Boeren planten bomen', gemeente Staphorst / Landschap Overijssel, 2009

Folder 'Bossies an de Diek', gemeente Staphorst, 2009

Folder 'Elzensingels in Staphorst', gemeente Staphorst, 2009

Gebiedsplan 'Samen over de Reest', provincie Overijssel / provincie Drenthe, 2003

Grondwatertrappenkaart, website www.bodemdata.nl, 2009

Historische Atlas Overijssel, Robas, 1990

Inrichting BSK Percelen Bisschopsschans, DLG, 2009

Inrichting BSK Percelen Stadsgaten, DLG, 2009

Inrichtingsplan Stadsrandzone Meppel Reestdal, DLG, 2010

Inrichtingsvisie EVZ Hoogeveense Vaart, Landschap Overijssel, 2010

Investeringsbudget Landelijk Gebied (ILG), De basisbeginselen, LNV, 2010

Kennisinfrastructuur Cultuurhistorie, KICH cultuur historische kaart, website www.kich.nl, 2009

Kadernota Buitengebied Staphorst, gemeente Staphorst / buro Vijn, 2008

Landschapbeleidsplan Meppel, Oranjewoud, 2001

Landschapbeleidsplan Staphorst, Nieuwland Advies, 1997

Natuurbeheerplan provincie Overijssel, provincie Overijssel, 2010

Natuurgebiedsplan Overijssel, provincie Overijssel, 2008

Nieuwe Kaart van Nederland, Nirov, website, 2009

Nota Belvédère Staphorst, gemeente Staphorst, 2009

Nota van uitgangspunt bestemmingsplan Buitengebied, gemeente Staphorst, 2009

Olde Maten en Veerslootlanden, Voortgangsrapportage kerndocument, provincie Overijssel, 2009

Omgevingsvisie Overijssel, provincie Overijssel, 2009

Omgevingsverordening Overijssel, provincie Overijssel, 2009

Ontwikkelingsvisie Stadsrandzone Meppel – Reestdal, gemeente Staphorst / Nieuwland Advies, 2007

'Op verkenning', Onderzoek naar toeristisch kamperen in Gelderland en Overijssel 2008, GOBT, 2008

'Over stallen gesproken', Kwaliteitsimpuls stallenbouw Overijssel, provincie Overijssel/ Het Oversticht, 2009

Provinciaal Meerjarenprogramma, Uitvoeringsprogramma voor het Landelijk Gebied, provincie Overijssel, 2006

Raamplan Fietspaden 2008, provincie Overijssel, 2008

Samenwerkingsovereenkomst Groene Diensten elzensingellandschap Rouveen, gemeente Staphorst/ Stichting Groene en Blauwe Diensten Overijssel, 2010

'Schetsschuit Staphorst Reestdal', DLG, 2009

Startnotitie MER Olde Maten en Veerslootlanden, CSO Adviesbureau/ DLG, 2010

'Sturen op kwaliteit', Meer grip op ruimtelijke kwaliteit van woningen in het buitengebied, Het Oversticht, 2010

Toepassing uitvoeringskader hergebruik Vrijkomende Agrarische Bebouwing(VAB) in de gemeente Staphorst, gemeente Staphorst, 2006

Topografische kaart, Kadaster, 2010

'TOP onderzoek', Toeristische overstappunten Vechtdal Overijssel 2008, GOBT, 2008

Traditie en vernieuwing, Inspiratieboek voor de transformatie van erven en boerderijen in Overijssel, Het Oversticht, 2008

Uitvoeringsbesluit Subsidies 2007, geldig vanaf 27 januari 2011, provincie Overijssel, 2011

Uitvoeringsplan Toerisme 2008-2011, Eenheid EMT/ provincie Overijssel, 2008

Verkenning van de actuele en potentiële natuur- en landschapswaarden van zandwinplassen in Overijssel, Landschap Overijssel/ Eelerwoude, 2005

Waterplan Staphorst, gemeente Staphorst / Grontmij, 2008

Welstandsnota Staphorst; Sneltoetscriteria, gemeente Staphorst / Arcadis, 2004

Website gemeente Staphorst, www.staphorst.nl, 2009-2011

Website provincie Overijssel, www.overijssel.nl, 2009-2010

Werkboek Kwaliteitsimpuls Groene Omgeving, provincie Overijssel, 2010

DEELNEMERS PROJECTGROEP EN KLANKBORDGROEP

Projectgroep

Bob Boer	gemeente Staphorst, Groen, <i>projectleider</i>
Leander Broere	Landschap Overijssel
Suzan Brand	gemeente Staphorst, Groen
Albert Coster	LTO-Noord
Hugo van Dijk	Waterschap Groot Salland
Arend-Jan Schuurman	gemeente Staphorst, Economische zaken/ grondzaken/ plattelandsvernieuwing
Maarten Scherrenburg	Nieuwland Advies, <i>extern projectleider</i>
Tony Hengstmengel	Nieuwland Advies, adviseur landschap

Klankbordgroep

Klaas Brand	Wethouder gemeente Staphorst
Bob Boer	gemeente Staphorst, Groen, <i>projectleider</i>
Klaas Slager	raadslid, gemeente Staphorst
Henk Luten	Historische vereniging Staphorst
Koob Dunnink	Agrarische natuurvereniging Olde Maten / LTO
Roelof Coster	Landbouwcontactcommissie
Gerard van den Berg	Natuurbeschermingsvereniging IJhorst/Staphorst eo
Bart Vries	Provincie Overijssel, Landschap en Ruimtelijke Ordening
Edwin Saathof	gemeente Staphorst, Ruimtelijke ordening
Hendrik Spiker	Agrarisch jongerencontact Staphorst
Maarten Scherrenburg	Nieuwland Advies, <i>extern projectleider</i>
Tony Hengstmengel	Nieuwland Advies, adviseur landschap

Agendaleden:

Betty Hoogeveen	gemeente Staphorst, Recreatie
Richard Stegeman	gemeente Staphorst, Ruimtelijke ordening
Jacco Hulst	gemeente Staphorst, Monumenten
Hennie Olthof	Staatsbosbeheer, Platform Recreatie

Nieuwland Advies

Nieuwland Advies is een adviesbureau, gespecialiseerd in beleidstrajecten voor het stedelijk en landelijk gebied. Nieuwland Advies is sterk in de praktische uitwerking van dat beleid in beheer- en inrichtingsplannen, onderzoek en expertise-ontwikkeling en in de organisatie en uitvoering van communicatie-activiteiten. Onze kracht ligt in creatief meedenken en in de kennis van het beleid en de praktijk. Het proces - de communicatie, het draagvlak en het meedenken van betrokkenen - krijgt bij ons veel aandacht. Nieuwland Advies staat voor ruimtelijke kwaliteit. De principes van een duurzame samenleving komen terug in onze dienstverlening en bedrijfsvoering.

Nieuwland Groep

Nieuwland Advies

---

bezoekadres **Haagsteeg 4**
postadres **Postbus 522**
6700 AM Wageningen
telefoon + **31.(0)317.467.246**
fax + **31.(0)317.467.200**
e-mail **advies@nieuwland.nl**
www.nieuwlandadvies.nl

Nieuwland Geo-informatie & Opleidingen

---

bezoekadres **Hesselink van Suchtelenweg 4**
postadres **Postbus 522**
6700 AM Wageningen
telefoon + **31.(0)317.421.711**
fax + **31.(0)317.425.046**
e-mail **info@nieuwland.nl**
www.nieuwland.nl